

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΣΤ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 30 ΙΟΥΛΙΟΥ 1938

ΑΡΙΘ. 29-30

Η ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

Ὁ Θεὸς ἀπεκαλύπτετο εἰς τοὺς ἀνθρώπους ποικιλαῶς: διὰ τοῦ βιβλίου τῆς ἀψύχου μέν, ἀλλ' ὠραίας καὶ ἑναρμονίου φύσεως: διὰ τῆς θρησκευτικότητος, τῆς νοήσεως, τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου· ἀμεσώτερον, διὰ στόματος τῶν προφητῶν, «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως». Δι' ὅλων αὐτῶν τῶν τρόπων καὶ τῶν μέσων ἀπεκαλύπτετο, μέχρις οὗτου ἦλθεν ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁμοίαν ἀπεκαλύφθη, ἤτοι ἐγνώρισεν ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀνθρώπον ἀπ' εὐθείας τελικῶς, κατὰ τρόπον ἄμεσον, λαλήσας πρὸς αὐτὸν «ἐν Υἱῷ», ὅστις εἶνε «ἐκπαύλασμα τῆς δόξης καὶ χαρικτὴ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ». Αὐτὴ ἡ ἐν Υἱῷ ἀποκάλυψις τοῦ εἶνε ἡ τελευταία, ἡ τελεία, ἡ πληρῆς καὶ ἡ ὀριστικὴ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἀνθρώπον, «ἡ» Ἀποκάλυψις, τὸ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων λάμψιν φῶς «πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Χριστοῦ». Ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ, λοιπόν, ἀποκαλύψιν τοῦ Θεοῦ πληροφορούμεθα τὴν πλήρη περὶ αὐτοῦ ἀλήθειαν.

Τὸ πρῶτον πού μαθαίνομεν ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην εἶνε ἡ αἰωνία πατρότης τοῦ Θεοῦ. Δὲν λέγομεν ἀλλῶς ἢ πατρότης. Διότι τὸν Θεὸν ὡς πατέρα ἐγνώριζον καὶ ἄλλαι θρησκείαι. Καὶ διὰ τὴν περιορισθῶμεν εἰς τὴν θρησκίαν τῶν ἀρχαίων προγόνων μας: δὲν ἀπεκαλεῖτο ὁ Ζεὺς «πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε»; Πατέρα ἐγνώριζον τὸν Θεὸν καὶ οἱ ἕβραιοὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἦτο ὁ Δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων: «Οὐχὶ πατὴρ εἰς πάντων ὑμῶν; Οὐχ εἰς ἔκτισεν Θεὸς ὑμᾶς»; Ὡς πατὴρ ὁ Θεὸς ἐχαρκτηριζέτο καὶ ἐκ τῆς ἐπιδεικνυμένης πρὸς τὰ λογικὰ του πλάσματα ἀγαθότητος καὶ εὐμενείας: «Καθὼς οἰκτεῖρει πατὴρ υἱόν, ὡς οἰκτεῖρει Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν». Ἐν τῇ χριστιανικῇ, λοιπόν, ἀποκαλύψει δὲν πρόκειται περὶ αὐτῆς τῆς πατρότης τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁμοίαν οἱ ἀνθρώποι ἐγνώριζον ἐφ' ὅσον ἐδέχοντο ἢ μίαν κυριαρχοῦσαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν θεοτήτων θεότητα, ἢ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν

τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι, ὡς λαβόντες τὴν ὑπαρξίν παρ' αὐτοῦ, ἐπεῖχον θέσιν τέκνων πρὸς Πατέρα. Πρόκειται περὶ τοῦ Θεοῦ ὡς Πατὸς τοῦ αἰωνίου Υἱοῦ του, τοῦ αἰωνίου Λόγου του, ὁ ὅποιος «σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἡμῖν». Αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη καὶ θεμελιώδης τοῦ Θεοῦ περὶ ἑαυτοῦ ἀποκάλυψις, ἡ γενομένη πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν Χριστῷ καὶ διὰ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ καλῆ τὸν Θεὸν «Πατέρα του» καὶ ἑαυτὸν «μονογενῆ υἱὸν του». «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐσμῆν»· «ὁ ἐώρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα»· «ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστίν»· «πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ ἐμὰ ἐστί». Ὁ Υἱὸς μετεῖχε τῆς δόξης τοῦ Πατὸς «πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι», πρὶν δημιουργηθῆ ὁ κόσμος. Τοιαύτη σχέσις υἱοῦ καὶ Πατὸς οὔτε εἰς ἄλλην τινὰ θρησκίαν ὑπάρχει, οὔτε εἰς τὴν πείραν τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδέεις δέ ποτε ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱστορίᾳ προῦκάλεσε καθ' ἑαυτοῦ τὴν μομφὴν τῶν συγχρόνων του ὅτι «ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐποίησε», οὐδ' ἐτόλμησέ τις νὰ δηλώσῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ὅτι «πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν», διακρίνων τὴν πρὸς ἑαυτὸν σχέσιν τοῦ Πατὸς ἀπὸ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους θεῖαν πατρότητα. Αὐτὴ εἶνε ἡ διαφορά μεταξὺ τῆς προχριστιανικῆς πατρότης τοῦ Θεοῦ ὡς δημιουργοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλυφθείσης αἰωνίας πατρότης τοῦ Θεοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν αἰώνιον Του Υἱόν. Προχριστιανικῶς, δηλαδή, ἦτο ὅλος ἄγνωστος ἡ αἰωνία θεία πατρότης φανερωθεῖσα καὶ γνωσθεῖσα τὸ πρῶτον διὰ στόματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ προσώπῳ του ὡς αἰωνία πραγματικότης τῆς θείας φύσεως. Ἀλλὰ λέξεσι, διὰ τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης φανεροῦται ἡ ἀλήθεια ὅτι οὐδέποτε ὁ Θεὸς Πατὴρ ἦτο ἄνευ Υἱοῦ, ὅτι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς εἶνε συναιώνιοι. Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ νέον φῶς, τὸ νέον βάθος καὶ τὸ νέον νόημα πού ἔλαβεν ἡ θεία πατρότης διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως.

Ἄλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἀποκαλύψει τῆς αἰωνίας πατρότης τοῦ Θεοῦ ἐνυπάρχει μίᾳ ἄλλῃ, στενωτάτα πρὸς

αὐτὴν συνδεδεμένη ὡς ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσα ἀλήθεια, καὶ εἶνε αὕτη ὅτι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν». Καὶ ὁ καλλίτερος ἀκόμη ἐξωχριστιανικός θεϊσμός ἐνόει καὶ νοεῖ τὸν Θεὸν ὡς μονοῦ.ταρχτον πρόσωπον, καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἐξ ὑπερφυσικῆς ἀποκαλύψεως ἐβραϊκῆ θρησκείᾳ ἐπρεσβεύετο ἡ αὐστηρὰ μονοθεΐα. Ἄλλ' εἶνε πρόδηλος ἡ ἀνακολουθία καὶ ἡ ἀντίφασις τῆς τοιαύτης περὶ τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεως. Διότι ἡ ἐννοια τῆς προσωπικότητος τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἐννοια τῆς μονοθεΐας. Ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς νοεῖται ὡς πρόσωπον, ὡς Ἐγώ, ἔλεται ὅτι κατ' ἀνάγκην ἔχει σχέσιν προσωπικὴν πρὸς τι δευτερον πρόσωπον, πρὸς τι Συ, ἡ ἀποκάλυψις δὲ τῆς αἰωνίας πατρότητος τοῦ Θεοῦ ἐξ ἧς συνάγεται ἡ ὑλαρξὶς συναωνίου Υἱοῦ ἐνεχει ἐν ἐαυτῇ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἐσωτερικῆς θείας ζωῆς ὡς αἰωνίας ἀγάπης ἐκδηλουμένης πρὸς τὸν ὁμοούσιον Υἱόν. Ἡ θεία ζωὴ εἶνε κοινωνία προσώπων. Πρόσωπον καὶ κοινωνια εἶνε ἐννοια συναφεῖς καὶ ἀχώριστοι, ἡ δὲ αἰωνία σχέσις ἀγάπης μεταξὺ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκφράζει τὴν ὑψιστην τελειότητα τῆς θείας ζωῆς, αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν οὐσίαν. Ἄς μὴ νομισθῆ δὲ ὅτι τὸ κατηγορημα τῆς προσωπικότητος ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ περιορισμὸν τοῦ Ἁλείρου καὶ Ἀπολύτου, ὡς δοξάζουν οἱ πανθεῖζοντες, διότι εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἀποδίδεται ἡ πεπερασμένη καὶ ἄρα ἀτελής ἀνθρωπινὴ προσωπικότης, ἡ ὑποκειμένη εἰς τοὺς περιορισμοὺς τοῦ δημιουργήματος καὶ, ἐκτεμένως, μὴ δυναμένη νὰ ἦνε αὐταρκής. Ἡ γλῶσσα ἡ ἀνθρωπινὴ, στερουμένη τῶν ἀντιστοιχῶν πρὸς τὴν θεϊαν τελειότητα λέξεων πρὸς ἐκφρασιν καὶ ἀπόδυσιν τῶν ἀφάτων, εἶνε ἡ γυγκασμένη νὰ προστιρεχθῆ εἰς ὅ,τι τελειότερον ἔχει· ἐφ' ὅσον δὲ πρὸς παρυσιασιν τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως δὲν ἔχει λέξιν ἀνωτέραν τοῦ προσώπου, ταύτην ἀναγκάζεται νὰ χρησιμοποιῇ καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, παρέχουσα εἰς αὐτὴν βῆθος ἀπείρωτος ἀνώτερον τοῦ περιεχομένου τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Κατὰ ταῦτα, ὁ Θεὸς εἶνε ἡ τελεία προσωπικότης, ἡ τελειότης τῆς ἐννοίας τοῦ προσώπου, τὸ τέλειον Πρόσωπον. Οὕτω, ἡ μεταξὺ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ προσωπικὴ σχέσις εἶνε σχέσις αἰωνίας ἀγάπης. Πατὴρ καὶ Υἱὸς ζῶσιν ἐν τῇ τελειότητι τῆς αἰωνίας ἀμοιβαίας ἀγάπης, διότι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀγάπης ἐνυπάρχει ἀναγκαίως ἡ ἐννοια τῆς ἀμοιβαιότητος: Πατὴρ ἀγαπῶν, Υἱὸς ἀνταγαπῶν, καὶ ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη ἐπαναπαυομένη ἐπὶ τρίτου—ἀποτελοῦντος τὸν δεσμὸν τῆς μεταξὺ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἀγάπης—τοῦ ἀγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἀπεκάλυψεν ὁ Υἱός. Σαφῆς ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ ὡς Τριάδος.

Αὐτὴ εἶνε ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ ὡς αἰωνίας Ἀγάπης.

Ἄλλ' ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις αὕτη ἀποτελεῖ ταῦτοχρόνως καὶ ἀποκάλυψιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Θεὸς ἐπιστεύετο ὡς ἀγαθὸς καὶ ἔξω τοῦ Χριστιανισμοῦ, μάλιστα δὲ ἐν τῇ θρησκείᾳ τῆς Παλ. Διαθήκης: «Χρηστὸς Κύριος τοῖς ὑπομένουσι, καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ»· «τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ»· «ἐξομολογησάσθησαν τῷ Κυρίῳ τὰ ἐλεῖ αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων».

Ἀπέναντι τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους θείας αὐτῆς ἀγαθότητος ὁ Ἰσραηλίτης ἠρθάνετο βυθειαν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Δημιουργόν, τὴν ὁποῖαν ἐξέφραζε διὰ τῆς εὐσεβοῦς εἰς τὸν θεῖον νόμον ἀφοσιώσεως. Ἡ τοιαύτη ὁμως σχέσις μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ Εὐεργέτου καὶ τοῦ εὐγνωμονοῦντος πλάματος ἦτο σχέσις ἐξ ἀποστάσεως: ὁ Θεός, ἀπροσιτος εἰκὼν ἐν οὐρανοῖς, ἐκοινωνεῖ πρὸς τὸ ἐμπολιτευόμενον κάτω ἐν τῇ γῇ πλάσμα του κατὰ τρόπον ἔμμεσον, δι' ἀγγέλων καὶ προφητῶν. Ἐν τῇ χριστιανικῇ ὁμως ἀποκαλύψει ἡ ἀπόστασις αὕτη ἐμηδενίσθη ἀπο τὴν θεϊαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπην: ὁ Θεὸς ἦλθεν εἰς ἄμμεσον πρὸς αὐτὸν σχέσιν, τόσον ἄμμεσον, ὥστε νὰ ἀναστραφῆ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Υἱοῦ του, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο ἐγένετο ἄνθρωπος· «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» διότι «ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενὴ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ», γενομένου «ἰλασμοῦ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν». Ἐνσαρκωθεὶς, λοιπόν, ὁ Θεὸς ἔλαβεν ἀνθρώπου μορφήν καὶ ἀναστραφεὶς ὁ ἴδιος μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπανήγαγε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν προπρωτικὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ σχέσιν διὰ τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεώς του.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀποκαλύψει ἔχομεν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἐκδηλουμένην πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ μέχρῃς ὑπερτάτης αὐτοθυσίας ἐξικνουμένη ἀγάπῃ. Οὐδεμία ποτὲ θρησκεία ἐνεφάνισε τόσον ὑψηλὴν περὶ τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ, ἐξ ὑπερτάτης πρὸς τὸ πλάσμα του ἀγάπης τοιαύτην πρὸς αὐτὸ συγκατάβασιν ἐπιδείξαντος, ἐγνωρίσθη καὶ ὁμολογήθη ὡς ἡ πλήρης, τελεία, ἀπόλυτος, καὶ ἄρα ἡ ὀριστικὴ θεία ἀποκάλυψις, ὑψηλοτέρα τῆς ὁποίας εἶνε ἀσύλληπτος.

«Ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο».

**ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ**

ΕΞΟΔΟΣ

**Γ' Ἐπίσημος ἐγκαινισμὸς τῆς θεοκρατικῆς
«Διαθήκης». 24,1—11.**

1ον Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ὑπόσχεται νὰ σεβασθῇ τοὺς ὅρους τῆς «Διαθήκης». 24, 1—3. α') Θεία ἐντολὴ πρὸς τὸν Μωϋσῆν: Ὁ Θεὸς ἐντέλλεται νὰ ἀναβῶσι μετὰ τοῦ Μωϋσέως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Σινᾶ εἰς τὸν τόπον ὅπου ὤφθη ὁ Κύριος ὁ Ἄραὼν μετὰ τῶν δύο μεγαλυτέρων υἱῶν του καὶ ἐβδομηκοντα ἑκ τῶν «πρεσβυτέρων» τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἐπισημοτέραν βεβαίωσιν τῆς θεοκρατικῆς «Διαθήκης». στ. 1. β') Δευτέρα ἐντολὴ πρὸς τὸν Μωϋσέα: νὰ πληρώσῃ πρὸς τὸν Κύριον μόνος ὁ Μωϋσῆς· οἱ ἄλλοι θὰ προσκυνήσωσιν αὐτὸν μακρόθεν· ἀπηγορεύετο νὰ ἀναβῇ ὁ λαὸς μετ' αὐτῶν, στ. 2. γ') Ὁ Μωϋσῆς ἀνακοινοῖ εἰς τὸν λαὸν ὅλους τοὺς λόγους καὶ τὰς διατάξεις τοῦ Θεοῦ, τὰς περιλαμβανομένας ἐν τῷ «βιβλίῳ τῆς Διαθήκης» (Πββλ. Ἐξοδ. 20,22—23,33), καὶ ὁ λαὸς ὁμοθυμῶς συγκατατίθεται εἰς πληρὴν ὑπακοήν, στ. 3.

2ον Ἱεροτελεστία ἐπὶ τῇ συνάψει τῆς θεοκρατικῆς «Διαθήκης». 24,4—8. α') Τὰ προπαρασκευαστικά: ὁ Μωϋσῆς καταγράφει τὴν «Διαθήκην», περιλαμβανομένην ἐν Ἐξοδ. 20,22—23,33. Ἰδρύει θυσιαστήριον, ἐκπροσωποῦν τὸν Θεὸν ἐν τῇ τελεσῇ τῆς «Διαθήκης», καὶ ἀντιμετώπως δώδεκα λιθίνας στήλας, συμβολίζούσας τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ, στ. 4. β') Πρώτη πράξις τοῦ τυπικοῦ τῆς Ἱεροτελεστίας: προσφορὰ θυσιῶν, στ. 5. γ') Δευτέρα πράξις: ὁ Μωϋσῆς τὸ μὲν ἡμίσιον τοῦ αἵματος τῶν θυσιασθέντων ζώων θτεῖ εἰς κρατῆρας, τὸ δὲ ἕτερον ἡμίσιον χύνει ἀμέσως εἰς τὸ θυσιαστήριον, προσφέρων τοιουτοτρόπως τοῦτο εἰς τὸν Κύριον, στ. 6. δ') Τρίτη πράξις: ὁ Μωϋσῆς ἀναγινώσκει τὸ «βιβλίον τῆς Διαθήκης» εἰς ἐπήκοον πάντων καὶ ὁ λαὸς ὑπόσχεται πληρὴν ὑπακοήν, στ. 7. ε') Τετάρτη πράξις: Ὁ Μωϋσῆς ἔκνιττει τὸν λαὸν διὰ τοῦ ἑτέρου ἡμίσεως τοῦ αἵματος στ. 8.

3ον Ὁ Θεὸς φανερῶνεται εἰς τοὺς «πρεσβυτέρους» τοῦ λαοῦ καὶ ἐπικυροῖ οὕτω καὶ ἐκεῖνος διὰ τῆς παρουσίας του τὴν «Διαθήκην». 24,9—11. α') Ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ἄραων καὶ οἱ υἱοὶ του, καὶ οἱ ἐβδομηκοντα «πρεσβύτεροι» ἀναβαίνουν εἰς τὸ ὄρος κατὰ τὴν δοθείσαν (στ. 1) ἐντολήν, στ. 9. β') συντομος περιγραφὴ τοῦ τόπου, ὅπου εἶχε σταθῆ ὁ Θεὸς κατὰ τὴν παρατήρησιν τῶν εἰρημένων προσώπων, στ. 10. γ') οἱ ἀναφερθέντες ἔφαγον ἐκεῖ ὅ,τι ὑπέλειπθη ἐκ τῶν λεγομένων «εἰρηνικῶν θυσιῶν», στ. 11.

Δ' ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΣΚΗΝΗΝ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΕΙΣ
ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ. 24,12—31,18.

**Α' Ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ ὁ διάκοσμος
αὐτῆς. 24,12—27,21.**

1ον Ὁ Μωϋσῆς ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, ἵνα

λάβῃ τὰς πλάκας τοῦ νόμου. 24,12—18. α') Ὁ Θεὸς καλεῖ τὸν Μωϋσέα νὰ ἀνοβῇ, στ. 12—14. β') Ὁ Μωϋσῆς, συνοδευόμενος ὑπ' τοῦ Ἰη τοῦ τοῦ Ναυὴ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, στ. 15. γ') Ὁ Μωϋσῆς μόνος εἰσέρχεται εἰς τὴν «νεφέλην» τὴν ἐπὶ ἑξαήμερον κατήφασαν τὸ ὄρος, στ. 16—18, ὅπου καὶ διαμένει, χωρὶς νὰ λήβῃ καμμίαν τροφὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας.

2ον Ὁ Θεὸς ζητεῖ παρὰ τοῦ λαοῦ αὐτοπροαιρέτους προσφορὰς διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ «ἁγίου ἁγιατοῦ» του, 25,1—9. α') Εἰσαγωγή: Ἡ διὰ τοῦ Μωϋσέως διαββαζομένη πρὸς τὸν λαὸν θεία σύστασις, στ. 1—2. β') Πίναξ τῶν ὑλικῶν, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ τις διὰ τὴν λατρείαν, στ. 3—7. γ') Ὁ προορισμὸς τῶν προσφορῶν τούτων: κατασκευὴ «ἁγιάσματος» τοῦ Κυρίου, στ. 8—9, κατὰ διδόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπόδειγμα.

3ον Περιγραφή τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης. 25,10—22. α') Ἡ Κιβωτὸς καθ' ἑαυτήν, στ. 10—16. β') τὸ ἱλαστήριον, στ. 17. γ') τὰ Χερουβίμ τοῦ ἱλαστηρίου, στ. 18—21. δ') Ὁ προορισμὸς τοῦ ἱλαστηρίου, στ. 22.

4ον Ἡ Τράπεζα τῶν ἄρτων τῆς προθέσεως. 25,23—30. α') Ἡ Τράπεζα καθ' ἑαυτήν, στ. 23—25. β') Οἱ χρυσοὶ δακτύλιοι αὐτῆς, στ. 26—28. Πββλ. στ. 12—14. γ') Ἡ χρῆσις τῆς Τραπέζης ταύτης, στ. 29—30.

5ον Ἡ χρυσοῦ λυχνία. 25,31—40. α') γενικωτέρα περιγραφή αὐτῆς, στ. 31. β') Ἀσπιομερῆς περιγραφή, στ. 32—36. γ') Οἱ ἐπτὰ λύχνοι αὐτῆς, στ. 37. δ') ὁ «ἐπαρυστήρ» καὶ τὰ «ὑποθέματα» καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς εἰς χρυσόν, στ. 38—39. ε') Σύστασις ἑμμονῆς εἰς τὰ δοθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὑποδείγματα κατασκευῆς, στ. 40.

6ον Αἱ σκέπαι καὶ «ἀνλαῖαι» τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου, 26,1—14. α') Ἡ ἐντολὴ τῆς κατασκευῆς, στ. 1α. β') ἡ κατωτέρα σκέπη διὰ τῶν αὐλαῶν στ. 1β—6. β') ἡ μεσαία σκέπη διὰ τῶν δερμάτων αἰγός, στ. 7—13. γ') τρίτον, καὶ τέταρτον ἐπικαλύμματα τῆς Σκηνῆς, στ. 14.

7ον Ἡ ἐύλωσις τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. 26,15—30. α') αἱ σινίδες, στ. 15—17. β') τὰ κλίτη τῆς Σκηνῆς: τὸ πρὸς βορρᾶν, στ. 18—19· τὸ πρὸς νότον, στ. 20—21· τὸ πρὸς τὴν δύσιν, στ. 22—25. γ') Αἱ πρὸς στήριξιν τῶν σινίδων ῥίβδοι, «μοχλοὶ», στ. 26—28. δ') ἡ διακόσμησις τῶν «μοχλῶν» καὶ τῶν διὰ τὴν συγκράτησιν τῶν σινίδων δακτυλίων, στ. 29. ε') Ὑπόμνησις τοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δειχθέντος σχεδίου διὰ τὴν γενικὴν ἀποψιν τῆς Σκηνῆς, στ. 30.

8ον Τὰ διάφορα μέρη τῆς Σκηνῆς, χωριζόμενα διὰ «καταπέτασματος», 26,31—37. α') τὸ καταπέτασμα, στ. 31—33. β') τί θὰ θέσῃ ἔσωθεν τοῦ καταπέτασματος, ἦτοι ἐντὸς τοῦ Ἁγίου τῶν Ἁγίων, στ. 33β—34, καὶ ἔξωθεν τοῦ καταπέτασματος, στ. 35. γ') τὸ παραπέτασμα τῆς θύρας τῆς Σκηνῆς, στ. 36—37.

9ον Τὸ θυσιαστήριον τῶν δλοκαυτωμάτων. 27, 1—8. τὸ θυσιαστήριον καθ' ἑαυτὸ, στ. 1—2. β') τὰ σκεύη αὐτοῦ, στ. 3. γ') συμπληρωματικὴ περιγραφὴ αὐτοῦ, στ. 4—8.

10ον 'Η ἀλλή τῆς Σκηνης τοῦ Μαρτυρίου. 27, 9—19. α') ὁ περιβόλος πρὸς τὸ νότιον κλίτος, στ. 9—10· β') πρὸς τὸ ανατολικόν, «πρὸς ἀπηλιώτην» στ. 11· γ') τὸ πλάτος τῆς αὐλῆς, «το κατὰ θαλασσαν», στ. 12, τὸ πρὸς νοτιον, στ. 13· δ') αἱ διαστάσεις τῶν κλιτῶν, στ. 14—18. ε') 'Η ὕλη τῶν σκευῶν τῆς Σκηνης καὶ τῶν πασσάλων, στ. 19. ε') 'Η ἀκοίμητος λυχνα ἐν τῷ Ἁγίῳ καὶ τὸ χρησιμοποίησιμον δι' αὐτὴν ἔλαιον, στ. 20—21. Περλ. 'Εξῶδ. 30,8· καὶ Γ' Βασιλ. 3,3.

Ε. Ι. Κ.

ΣΚΕΨΕΙΣ

1. 'Εν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἴμεθα ὀδοιπόροι κατοικοῦμεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν αὐτῷ, διαχειριζόμεθα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔπειτα ἀπερχόμενοι τούτου ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν λόγον εἰς τὸν Θεόν.
2. 'Η ἐκδικησις ἀγγυλεῖ πάντοτε.
3. 'Ο ἀκολουθῶν τὸν διάβολον δὲν εἶναι ἐλεύθερος.
4. 'Οσον πλουσιώτερος εἶναι τις, τόσοον λυπηρότερος εἶναι δι' αὐτὸν ὁ θάνατος.
5. Τὸ ἠραιότερον χρῶμα εἶναι τὸ τῆς αἰδοῦς.
6. 'Εν βραχεῖ χρόνῳ πράττομέν τι, δι' ὅπερ ὕστερον ἐπὶ μακρὸν μετανοοῦμεν.
7. Οἱ ἐπιμελεῖς ἀκραταὶ τοῦ κηρύγματος καθιστῶσιν ἐπιμελῆ καὶ τὸν ἱεροκήρυκα.
8. Τοὺς ἐν μεγαλῇ κινδύνῳ εὐρισκομένους βοηθεῖ μεγαλῶς ἡ προσευχή.
9. 'Ο Θεὸς βοηθεῖ ἡμᾶς ἀδιαφόρως, ἐὰν ἀφαιρῶ, ἐλαφρόνῃ ἢ καὶ βαρύνῃ ἐνίοτε τὸ πῆζον τὴν ψυχὴν μας βάρως.
10. 'Οσον ἀκούεις πομπῶδεις ὄρκους, πῖστευε δι' ὑλ' αὐτοὺς κρύπτεται πολλάκις τὸ ψεῦδος.
11. 'Ο ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ πίστιν, ἔχει ἀπολέσει τὸ πᾶν.
12. 'Ο ἐν τῷ αὐτοῦ ἀγρῷ ἐκρίζων τὰς ἀνάθηκας συνερῶεῖ εἰς τὴν ἐν αὐτῷ ἀνάπτυξιν τοῦ σιτον.

Κ. Ι. Δ.

ΒΑΣ. Κ. ΕΞΑΡΧΟΥ
ΥΦΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΑΥΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗΝ

'Η νῦν διαπραγματεύσις τοῦ θέματος τῆς «συμβολῆς τῆς θεωρίας τῆς λατρείας εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀγωγὴν» δικαιολογεῖται ἴσως καὶ ἐκ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν παρ' ἡμῖν πραγμάτων. Διότι καὶ τὸ Κράτος ἐκδηλώνει ζωηρὰν τὴν προσπάθειαν ὀργανωτικῆς κατευθύνσεως ἐν τῷ ἐκπαιδευτικῷ ἔργῳ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπισημῶς πλέον καὶ ἐντατικῶς ἤρξατο ἐνδιαφερομένη καὶ φροντίζουσα διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας.

'Εντεῦθεν λοιπὸν εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἐκ τῶν πρώ-

των δέον νὰ ἀναζητηθῇ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς καλλιτέραν διείσδυσιν εἰς τὰ προβλήματα τῆς χριστιανικῆς ἑλληνικῆς ἀγωγῆς καὶ εἰς τὴν καταλληλοτέραν ῥύθμισιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παιδαγωγικοῦ ἔργου καθόλου.

Τὴν διαπραγματεύσιν τοῦ θέματος ἡμῶν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι—διὰ τε τὸ πολυσχιδὲς τοῦ προβλήματος καὶ διὰ τὸ στενὸν τοῦ ἐνταῦθα διατιθεμένου χώρου—νὰ κάμωμεν ἐν γενικαῖς πωσ γραμμαῖς, γοργὰ δὲ μόνον βλέμματα νὰ ῥίψωμεν εἰς εἰδικώτερα αὐτοῦ σημεία.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν θὰ δώσωμεν τὸ γενικὸν διάγραμμα τῆς θεωρίας τῆς λατρείας' (λειτουργικῆς ἐπιστήμης' ἢ ἀπλῶς λειτουργικῆς), ἥτοι τὰ κύρια τμήματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἅτινα περιλαμβάνει ἡ ἐπιστήμη αὕτη. Μετὰ ταῦτα θὰ μνημονεύσωμεν τὰ κύρια τμήματα, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς, εἰς τὴν Χριστιανικὴν δηλ. Παιδαγωγικὴν ἥτοι Κατηχητικὴν. Κατόπιν τούτων θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἀναδείξωμεν, τί δύναται νὰ προσφέρῃ ἡ ἐπιστήμη τῆς χριστιανικῆς λατρείας' εἰς τὴν χριστιανικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου νεολαίας, ἐν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει.

* *

Λέγοντες λατρείαν ἐννοοῦμεν συνήθως δύο τινὰ πρῶτον μὲν τὴν ἐσωτερικὴν ψυχικὴν κατάστα-

1. 'Ο ὅρος ἀντιστοίχως γερμανιστὶ ἐκφραζόμενος εἰς Theorie des Kultus' ὑπενθυμίζει τὸν ὄρον Theorie des Katholischen Kultus, ὅστις δηλοῖ περίπου ὅ,τι ἐνταῦθα κατωτέρω διὰ τοῦ Α' τμήματος τῆς λειτουργικῆς ἐπιστήμης, ἥτοι τῆς ἐρεῦνης τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν σημαίνεται. Περλ. π. γ. U. Thalhoffer—A. Ebner Handbuch der Katholischen Liturgik, 2a ἐκδ. 1894, Freiburg i. B. σελ. 1 κ. ἐξ. καὶ 176 κ.ἐ.

2. 'Ο ὄρος οὗτος χρησιμοποιεῖται ἀντιστοίχως καὶ ἐν στενωτέρῳ ἐννοίᾳ, ὅτε Liturgiewissenschaft σημαίνει κυρίως μόνον τὴν ἱστορικὴν ἐρεῦναν τῆς λατρείας, ὅ,τι δηλ. ἐνταῦθα ὡς τέταρτον τμήμα προβάλλεται. περλ. λ.χ. ἐν K. G. G. 2a ἐκδ. τόμ. III ἀρθ. Liturgiewissenschaft ὑπὸ O. Casel καὶ Glaue ὡς καὶ τὸ ἀρθ. Liturgik ἐπὶ Mensching.

3. 'Ο ὄρος οὗτος εἶναι εὐρύς, ἐνῷ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος μόνον περὶ τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, ὡς λ.χ. πράττει καὶ ὁ ἄνωτερον (1 ὑποσημ.) μνημονευθεὶς Thalhoffer. Νομίζομεν, ὅτι αἱ διακρίσεις αὗται δύναται νὰ γίνωνται μὴ λησμονουμένης καὶ τῆς συνόλου χριστιανωσύνης, καθὼς ἐπίσης δὲν εἶναι ἀνευ σπουδαιοσητος τὸ νὰ ἔχῃ τις τὴν συνειδησιν, ὅτι καὶ ἡ τῆς καθόλου λατρείας, ἥτοι ἡ καὶ τῆς ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ γενομένης καὶ γινομένης λατρείας ἐπιστημονικῆ ἔρευνα ἀποτελεῖ λογικῶς τὴν ἐνοσητα, ἥς μέρος εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῆς χριστιανικῆς λατρείας.

σιν τοῦ λατρεύοντος ἀτόμου ἐν πάσαις αὐτῆς ταῖς ποικίλαις μορφαῖς, ἔπειτα δὲ τὴν ἑξωτερικὴν παράστασιν τῆς καταστάσεως ταύτης ἐν τῷ συνόλω τῶν τρόπων καὶ μορφῶν καὶ ἀντικειμένων, ὅσα ἐκδηλώνοισι τὴν κατάστασιν ταύτην. Οἱ τρόποι οὗτοι καὶ αἱ μορφαὶ ὡς καὶ τὰ μέσα εἶναι βεβαίως προϋόντα τῶν ἀνθρώπων· μετὰ τὴν δημιουργίαν των ἕως ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ τῶν δημιουργῶν ἀνθρώπων καὶ ὑφίστανται ἀνεξάρτητα πλέον ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ πνευματικοῦ βίου, ἥτοι ὅπως ἄλλως λέγεται, τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ σαφέστερον· λέγοντες, ὅτι ἓνας ἄνθρωπος λατρεύει, ἐννοοῦμεν, ὅτι οὗτος εὐρίσκεται εἰς ὀρισμένην τινὰ κατάστασιν. Ἡ κατάστασις αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ὑποκειμενικόν, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ὅποιον ἀφορᾷ εἰς ὅλον τὸν ἄνθρωπον, ἥτοι εἰς τὸ σύνολον τῶν ψυχοφυσικῶν δυνάμεων τοῦ ἀτόμου. Ἐὰν δὲ παρατηρήσωμεν τὸν ἐν λατρείᾳ ἄνθρωπον, θὰ ἴδωμεν ἢ καὶ θὰ μαντεύσωμεν—καὶ δὴ ἐκ τῶν ἔξω ὄρατῶν πρὸς τὰ ἔνδον ἀόρατα—τὰ ἀκόλουθα περίπου. Θὰ ἔγῃ δηλ. π. χ. τὰ νόνατα κεκλιμένα, τὰς χεῖρας ἑσταυρωμένας ἢ ὑψωμένας πρὸς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἄνω, τὸ βλέμμα τοῦ ἢ τὸ πρόσωπόν του ὅλον πρὸς εἰκόνα τινὰ ἢ τὸν οὐρανὸν κλπ., τοὺς μῦς τοῦ προσώπου συνεσπασμένους ἐν λύπῃ ἢ ἐν κατανύξει κ.τ.δ. Ἐντὸς αὐτοῦ, ἥτοι ἐν τῇ συνειδήσει του, θὰ ἐμφανίζονται διάφορα ψυχικὰ στοιχεῖα· οἷον κατὰ πρῶτον ἢ ἀντίληψις τοῦ περιβάλλοντος, ἐν ᾧ εὐρίσκεται· ἔπειτα ἢ ἀντίληψις ἢ ἢ παράστασις τοῦ ἱεροῦ προσώπου ἢ τῆς ἱεραῆς εἰκόνας, πρὸς ἣν τυχὸν εἶναι ἑστραμμένος ψυχικῶς.

Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἐν αὐτῷ καὶ αἱ ἄλλαι ἐκεῖναι σχετικαὶ παραστάσεις καὶ ἔννοιαι, ὅσαι οἶονεὶ περιίπτανται περὶ τὴν εἰκόνα ἢ τὴν ἀντίληψιν. Πλὴν τούτων δὲ ὑπάρχουσι τὰ ἀντίστοιχα τούτων φρονήματα καὶ συναισθήματα, οἷον ἀναγνώρισις, ὑποταγή, σεβασμὸς, τιμὴ, ἐμπιστοσύνη, ἀγάπη κλπ. ἐπίσης καὶ οἱ διάφοροι τρόποι ἐπαφῆς τοῦ λατρεύοντος ὑποκειμένου πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ὡς ἀνωτέρω περιγραφέντων στοιχείων, ἅτινα περιέχουσιν ἀξίας προσωπικῆς ἢ πραγματικῆς φύσεως. Οἱ τρόποι δὲ μάλιστα οὗτοι τῆς ἐπαφῆς ἀποτελοῦσι κλίμακα ὀλόκληρον, ἀπὸ τῆς μακρυνῆς καὶ ἀπλῆς μόνον λογικῆς πὼς ἀναγνώρισεως μέχρι τῆς πλήρους οἰκειώσεως καὶ τοῦ ἑσωτερικοῦ ταυτισμοῦ¹.

Ταῦτα λοιπὸν καὶ ἄλλα ἔτι περισσότερα συνιστῶσι

1. Πρὸβλ. π. χ. ὅσα σχετικὰ ἀναπτύσσονται ἐν τῇ «Ψυχολογία τῆς Θεοσεβείας» W. Gruenl μετάφ. Β. Ἐξάρχου, ἐν Ἀθήναις 1938, ἰδίᾳ δὲ σελ. 80 κ. ἐξ. περὶ βαθμίδων βυθισμοῦ.

τὴν λατρείαν ὡς ὑποκειμενικὴν κατάστασιν.

Ἀπέναντι ὁμοῦ τῆς ὑποκειμενικῆς ταύτης διημερῆς τῆς λατρείας ὑπάρχει καὶ ἡ ἑτέρα πλευρὰ αὐτῆς. ἥτοι τὰ ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκδηλώματα αὐτῆς, δηλ. τὰ ἐν ἀντικειμένῳ. οἷον· τὰ διάφορα ἑξωτερικὴν μορφήν λαβόντα, γλωσσικὴν ἢ ἄλλην τινὰ καλλιτεχνικὴν, ὡς ἔξματα καὶ εἴχαί, χορνοὶ καὶ τόποι ποροσευχῆς, ἱεοῦ σκευῆ καὶ ἄμφια, ἱεοῦ εἰκόνας καὶ ἱεοῦ οἰκοδομήματα κλπ., ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι τὴν ἀντικειμενικὴν πλευρὰν τῆς λατρείας.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἔξ ἐπόψεως ὑποκειμενικῆς τε καὶ ἀντικειμενικῆς γενομένης ἀναλύσεως τῆς λατρείας, καθίσταται πρόδηλον, ὅτι ἡ λατρεία ἀποτελεῖ οὐσιώδες μέρος ἢ περιοχὴν τοῦ πνευματικοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου. Καὶ δὴ οὐχὶ μόνον ὅπως οὗτος ἐμφανίζεται ἐν τῷ παρόντι, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐνεφανίσθη καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, ἐν πάσῃ δηλ. τῇ ἱστορικῇ ζωῇ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἰδιαίτερος τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς καθόλου χριστιανωσύνης, περὶ ἧς κυρίως ἐνταῦθα εἰδικώτερον ὁ λόγος.

Κατ' ἀκολουθίαν νῦν καὶ ἡ λειτουργικὴ ἐπιστήμη, ἥτις ἔχει ὡς ὑποκείμενον ἐρεῦνης τὰ ἀνωτέρω σκιαγραφθέντα, ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, ἐν προκειμένῳ δὲ εἰδικώτερον, τῶν ἐπιστημῶν τοῦ χριστιανικοῦ πνευματικοῦ βίου.

Ἄλλ' ὡς ἐπιστήμη τοῦ πνεύματος κέκτηται ἢ θεωρία τῆς λατρείας καὶ τὴν εἰς πάσας τὰς λοιπὰς πνευματικὰς ἐπιστήμας διάκρισιν τῶν τμημάτων ἐρεῦνης. Εἰς τὴν σκιαγράφειν τούτων, ἀνεροχόμενων, καθ' ἡμᾶς, εἰς τέσσαρα, προβαίνομεν ἐν τοῖς ἑξῆς δι' ὀλίγων.

Α' Καὶ πρῶτον τούτων εἶναι τὸ τμήμα τῆς ἐρεῦνης τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν. Εἰς αὐτὸ ἀνήκει ἢ διαπραγματεύσεις τῶν γενικῶν προβλημάτων, οἷον· τί εἶναι λατρεία καθόλου καὶ μάλιστα γνησία· τίνας αἱ γενικαὶ ἔννοιαι τῆς λατρείας· τίνας αἱ κύρια καὶ γενικαὶ μορφαὶ τῆς λατρείας κ.τ.δ. Ἐπίσης τίς ἢ σχέσις τῶν ἐνοιῶν τῆς λατρείας πρὸς τὰς λοιπὰς ἐνοιῶν τοῦ χριστιανικοῦ πνευματικοῦ βίου καὶ ἰδιαζήντως πρὸς ἐκεῖνας, μεθ' ὧν εὐρίσκεται εἰς ἀμεσώτεραν σχέσιν, οἷον πρὸς τὰς καλὰς τέχνας, μουσικὴν, ζωγραφικὴν, ζωγραφικὴν, ποιήσιν, ἀρχιτεκτονικὴν κλπ.

Πρὸς τούτοις κατατάσσεται ἐνταῦθα καὶ τὸ πρόβλημα τῶν πηγῶν καὶ τῶν μεθόδων τῆς ἐρεῦνης, ὅσαι εἰδικῶς ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρευναν τῆς λατρείας.

Β' Δεύτερον τμήμα εἶναι ἡ ἐρευνα τῆς συγχρόνου λατρείας. Ἐνταῦθα ἐρευνᾶται καὶ ἐκτίθεται συστηματικῶς καὶ κριτικῶς ἢ ἰσχύουσα καὶ

ἐνεργὸς λατρεία τῆς χριστιανικῆς, καὶ δὴ ἐνταῦθα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὅπως ὑπάρχει καὶ δὲν δύναται νὰ λείπῃ τὸ ἐπιστημονικὸν διαφέρον διὰ τὰς λοιπὰς μορφὰς τῆς συγχρόνου ἐκδηλώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς χριστιανικῆς καθόλου ζωῆς (κανονικοῦ δικαίου, ἀρχιτεκτονικῆς μουσικῆς, ἀγωγῆς κλπ.) οὕτω καὶ ἐν τῇ λειτουργικῇ ἐπιστήμῃ εἶναι ἀδύνατον νὰ παροραθῇ ἡ ἔρευνα τῆς συγχρόνου λατρευτικῆς ζωῆς.

Εἰς τὴν σύγχρονον ταύτην λατρευτικὴν ζωὴν στρέφει ἡ λειτουργικὴ ἐπιστήμη τὴν προσοχὴν τῆς καὶ ἔρευνᾷ, τίνες ἀρχαὶ ἰν concreto διέπουν τὰ τῆς λατρείας, τίνες μορφαὶ καὶ τίνες θεσμοὶ λατρείας ὑπάρχουσιν ἐν χρήσει, καὶ τίνα τὰ ἀποτελοῦντα ταύτην στοιχεῖα. Μετὰ δὲ τὸν συστηματικὸν καθορισμὸν τῆς συγχρόνου λατρείας ἡ λειτουργικὴ ἐπιστήμη ποιεῖται τὴν σύγκρισιν ταύτης πρὸς τε τὰς ἀρχαιοτέρας ἐποχὰς τοῦ χριστιανικοῦ λατρευτικοῦ βίου καὶ πρὸς τὰς γενικὰς καὶ καθόλου ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Διὰ τῆς ἐρεῦνης ταύτης καθορίζεται ὁ βαθμὸς καὶ τὸ ποῖόν τῆς ὀρθότητος καὶ σκοπιμότητος, διαφωτίζεται δὲ καὶ ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία, ὥστε νὰ προβαίῃ ἐκάστοτε καὶ εἰς τὴν ἀριωτέραν καὶ τελειότεραν ῥύθμισιν τῆς ἐκδηλώσεως καὶ διατροφῆς τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς, ἐν τῇ πρὸς τὸ Θεῖον καὶ τὰ ἱερά σχέσει αὐτῆς.

Γ' *Τρίτον τμήμα* τῆς θεωρίας τῆς λατρείας εἶναι ἡ ψυχολογία τῆς λατρείας. Τοῦ τμήματος τούτου ὑποκείμενον ἐρεῦνης ἀποτελεῖ ἡ ὑποκειμενικὴ πλευρὰ τῆς σχέσεως πρὸς τὸ Θεῖον, ἣς ἤδη ἐν ἀρχῇ ἐμνήσθημεν. Ἄλλ' ἐνῶ τὰ δύο μέχρι τοῦδε σκιαγραφηθέντα τμήματα, ὡς καὶ τὸ ἀμέσως κατόπιν ἀναφερόμενον ἱστορικὸν τμήμα, τῆς λειτουργικῆς ἐπιστήμης ἔτυχον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον προσοχῆς, τὸ παρὸν τμήμα δὲν ἔχει, ὡς μὴ ὄφειλεν, ἀξιοθῆ τῆς δεούσης προσοχῆς, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε καταλάβει ἰσότημον πρὸς τὰ λοιπὰ τμήματα θέσιν.

Παρὰ τὴν παραμέλησιν ὅμως τῆς ἐρεῦνης τοῦ τμήματος τούτου ἐκ μέρους τῆς εἰδικῆς λειτουργικῆς ἐπιστήμης, δὲν ἠγνοήθη ἡ ἔρευνα αὐτοῦ ὑπὸ τῆς καθόλου Ψυχολογίας. Αὕτη τοῦναντίον ἠερένησε καὶ τὰ τῆς λατρείας ἐν τινι βαθμῷ καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν καθόλου ψυχολογίαν τῆς Θρησκείας¹. Πρόκειται λοιπὸν οὐχὶ τόσον περὶ ἀπο-

λύτως νέου ἔργου, ἀλλὰ περὶ λογικῆς τοποθετήσεως τοῦ ἔργου εἰς τὴν οἰκείαν ἐπιστημονικὴν θέσιν, ὥστε νὰ γίνῃ ἀνάληψις καὶ προσήκουσα προαγωγή αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ὑπευθύνου καὶ ἀρμοδίου ἐπιστημονικοῦ κλάδου, ἥτοι τῆς λειτουργικῆς ἐπιστήμης. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἔτι μᾶλλον ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

α'. Ἡ λατρεία ὡς ἐκδήλωμα τοῦ πνεύματος ἀνήκει, ὡς εἴπομεν, εἰς τὸν πολιτισμὸν. Διὰ τῆς ἐπαφῆς πρὸς τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ συντελεῖται ἡ διατροφή καὶ διάπλασις τοῦ ἀτόμου. Ἡ ἐπαφή αὕτη συμβαίνει ἐν τῇ ψυχῇ καὶ συνοδεύεται ὑπὸ διαφόρων ψυχολογικῶν φαινομένων καὶ γεγονότων, ἅτινα ἐρευνῶνται ὑπὸ τοῦ οἰκείου, τοῦ παιδαγωγικοῦ τμήματος τῆς ψυχολογικῆς ἐπιστήμης. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ψυχικῶν γεγονότων καὶ φαινομένων, ὅσα συνοδεύουσι τὴν ἐν τῇ ψυχῇ πρόσληψιν τῶν λατρευτικῶν στοιχείων, ἡ ἔρευνα αὐτῶν πρὸς τοὺς ἄλλοις προϋποθέτει καὶ τὴν ἐκ τῶν προτέρων καὶ κατ' ἀρχὴν γνῶσιν τῶν τῆς λατρείας πραγμάτων. Πρέπει δηλ. νὰ γνωρίζῃ τις, τί εἶναι λατρεία, τίς ἡ σύστασις καὶ τὸ νόημα ἐκάστου λατρευτικοῦ στοιχείου καὶ τίς ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν τῇ συνόλῳ λατρείας, κ. ο. καθ' ἐξῆς.

β'. Ἐπειδὴ ἡ λατρεία κατέχει τὴν κεντρικὴν καὶ οὐσιώδη θέσιν ἐν τῇ θρησκείᾳ, εἶναι ἀνάγκη νὰ τύχῃ καὶ εἰδικῆς ἐρεῦνης ἢ ὑποκειμενικῆς αὐτῆς πλευρᾶ ἐντὸς τῆς καθόλου ψυχολογίας τῆς θρησκείας. Τοῦτο δὲ τὸ ἔργον ἀνήκει προφανῶς εἰς τὴν εἰδικὴν λειτουργικὴν ἐπιστήμην.

Ἡ ψυχολογία τῆς λατρείας ὡς τμήμα τῆς λειτουργικῆς ἐπιστήμης θὰ προβῇ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ψυχικῶν φαινομένων καὶ γεγονότων ὡς καὶ τῶν καθόλου ψυχικῶν λειτουργικῶν, δι' ὧν τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας προσφερόμενα λατρευτικὰ στοιχεῖα γίνονται δεκτὰ καὶ ἀποτελοῦσι περιεχόμενα τῆς ἐνεργοῦς συνειδήσεως τῶν πιστῶν. Θὰ ἐξετάσῃ δηλ. τὰ ψυχικὰ γεγονότα καὶ φαινόμενα, ὅσα συνοδεύουσι τὴν παρὰ τῶν πιστῶν οἰκείωσιν τῶν λατρευτικῶν στοιχείων· θὰ ἀναζητήσῃ τὰς ψυχικὰς ἐνότητας καὶ μορφὰς, ὅσαι παράγονται κατὰ τὴν οἰκείωσιν ταύτην. Διότι εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ ἐν τῇ ψυχῇ εἰσδοχὴ καὶ ἀναζωογόνησις τῶν στοιχείων τῆς χριστιανικῆς

θρησκείας βλέπει ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης τὸ ἤδη μνημονευθὲν καὶ ἑλληνιστὶ κυκλοφορήσαν βιβλίον «Ψυχολογία τῆς Θρησκείας» W. Gruehn—B. Ἐξάρχου 1938, ἐνθα πρὸς τοὺς ἄλλοις ὑπάρχει τὸ πρῶτον καὶ πλήρης διεθνῆς βιβλιογραφία τῶν μέχρι τοῦ 1937 δημοσιευθέντων σπουδαίων συγγραμμάτων, ὅσα ἠερένησαν δι' ἀκριβῶν μεθόδων.

1. Τὸ ἔργον τοῦ Fr. Heiler, Das Gebet, München 1923⁵ ἔχει κέντρον λατρευτικόν, ἔστω καὶ ἂν ἐπεκτείνεται εἰς τὴν καθόλου θρησκευτικότητα. Περὶ τῆς Ψυχολογίας τῆς

λατρείας δὲν γίνεται ὁμοιόμορφως—ὡς συνήθως ὄλως ἀπλοϊκῶς νομίζεται. Δὲν δύνανται δηλ. πάντες οἱ ἄνθρωποι νὰ ἔχωσιν ἀπολύτως τὰ αὐτὰ ψυχικὰ φαινόμενα καὶ γεγονότα ἐν τῇ συνειδήσει των, ὅταν λ.χ. γίνεται κοινὴ λατρεία. Διότι ἕκαστος συμμετέχει καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τὸν ἰδιάζοντα αὐτῷ τρόπον. Διαφορὰ ἡλικίας, διαφορὰ φύλου, διαφορὰ ἐπαγγέλματος, διαφορὰ οἰκογενειακῆς καταστάσεως, γενικῶς τε καὶ κατὰ τὴν ἑκάστοτε περίστασιν, πάντα ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀποτελοῦσι τὰ ἀναπόδραστα πραγματικὰ στοιχεῖα, συμφώνως πρὸς τὰ ὅποια ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικειμενικὸν περιεχόμενον λαμβάνει διαφόρους συνθέσεις καὶ μορφὰς ἐν τῇ συνειδήσει ἑκάστου πιστοῦ εἰς ἑκάστην στιγμήν. Ταῦτα δὲ ἐν εἶναι πράγματα θεωρητικὰ ἢ φανταστικά· εἶναι γεγονότα, εἶναι ὄμια πράγματα, ἅτινα ὅλοι μας γνωρίζομεν, ἀφοῦ ὁ καθένας μας διαρκῶς ζῆ ὁ ἴδιος αὐτὰ καὶ εἰς ἄλλους βλέπει καὶ ἑκάστοτε δύνανται νὰ ἴδῃ. Ἄλλως τε δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψει μας ἀκοιβῶς τὴν διαφορὰν ταύτην, ὅσάκις λέγομεν π.χ «Μὰ ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ αἰσθάνωμαι ὅσάν τοις ἀπλοϊκοῖς καὶ ὅσάν τῆς γοηυλῆς»; Ἡ. «τὰ παιδιὰ δὲν καταλαβαίνουν καὶ ὁ νοῦς των τρέχει ἔξω!» Ἡ. «Μὰ ἕνας ἐπιστήμων δὲν ἠμπορεῖ βέβαια νὰ κάμνῃ ὅ,τι κάμνει ὁ ἀμόρφωτος λαός!» καὶ ἄλλα ὅμοια; Ἄλλ' αὐτὰ πάντα ὑποδηλώνουσιν, ὅτι ὑπὸ παντὸς γίνεται αἰσθητὴ ἢ ὑπάρχουσα κατ' ἄτομα διαφορὰ εἰς τὸν τρόπον τῆς ψυχικῆς συμμετοχῆς ἐν τῇ λατρείᾳ.

Ἡ ἐπιστήμη ἄρα τῆς λατρείας εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἐξετάσῃ γενικῶς καὶ εἰδικῶς, πῶς βιοῦται ἡ λατρεία ἐν τῇ ψυχῇ τῶν πιστῶν. Ἐπίσης ὀφείλει νὰ ἐρευνήσῃ τὴν τε ἀτομικὴν καὶ τὴν ὁμαδικὴν ψυχολογίαν τῆς λατρείας. Ἐν τῇ ψυχολογικῇ δὲ ἐρευνῇ ταύτῃ θὰ γνωρίσῃ καὶ τὰς μεγάλας διαφορὰς τοῦ τρόπου τῆς λατρείας τῶν διαφόρων χριστιανικῶν ἐθνῶν· διότι ἡ ποικιλία αὕτη δεικνύει, ὅτι διάφοροι ἄνθρωποι εὗρηξαν καὶ εὗρισκον καὶ διάφορον τρόπον ψυχικῆς οἰκτιώσεως, εἶτα δὲ καὶ ἐκφοάσεως τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ αἰωνίου χριστιανικοῦ ἀντικειμενικοῦ περιεχομένου.

Οὕτως ἀναφαίνεται καὶ ἡ «ἐθνολογικὴ» ὄψις τῆς ψυχολογίας τῆς λατρείας. Ἀκοιβῶς δὲ αὕτη δύνανται τὰ μάλιστα νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἐθνικῶν διαφορῶν ἐν τῇ χριστιανικῇ λατρείᾳ, οὕτω δὲ καὶ εἰς τὴν ἀμοιβαίαν γνωριμίαν, καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμῆσεως καὶ συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνικῆς ἀποχωρήσεως χριστιανικῶν ὁμάδων. Ὅτι δὲ οὕτω θὰ συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς οἰκουμενικῆς συ-

νειδήσεως καὶ συνεργασίας ἐν σεβασμῷ πάντοτε πρὸς τὰς ἀτομικὰς ἐθνικὰς διαφορὰς, εἶναι, νομίζομεν, προφανές!

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗ

Ο ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΛΟΓΟΣ
 “ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΥΣΑΝΑΣΧΕΤΟΥΝΤΑΣ
 ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΚ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ ΕΠΑΓΟΜΕΝΑΣ
 ΗΜΙΝ ΘΛΙΨΕΙΣ,
 ΤΟΥ ΠΑΧΩΜΙΟΥ ΡΟΥΣΑΝΟΥ

[2]

Ταῦτα δὲ λέγω οὐχ ἵνα περὶ τὰ ἀλλότρια ἁμαρτήματα περιεργότεροι διακείμεθα. Τοῦτο γὰρ ἐπίπαν ἀπηγόρευται παρὰ τῷ θεῷ εὐαγγελίῳ. Καὶ μόνως τοῖς ἄρχουσιν ἐφεῖται ἡ τοιαύτη ἀκοίβεια καὶ ποιμέσι τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεὶ καὶ λόγον μέλλουσιν ἀποδώσειν ὑπὲρ τῶν ποιμαινουμένων, ὡς γέγραπται ἐν Ἰεζεκιήλ. «Καὶ ἐὰν μὴ διαστείλῃ αὐτῷ, μηδὲ λαλήσεως τοῦ διαστείλασθαι τῷ ἀνόμῳ, τοῦ ἀποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ, τοῦ ζῆσαι σῆτόν, ὁ ἄνομος ἐκείνος τῇ ἡνομίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνειται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ χειρὸς σου ζητήσω» καὶ σὺ ἐὰν διαστείλῃ τῷ ἀνόμῳ, καὶ μὴ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἁνομίας αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, ὁ ἄνομος ἐκεῖνος ἐν τῇ ἁνομίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνειται, καὶ σὺ τὴν ψυχὴν του ὄσῃ!». Καὶ πάλιν, «Τάδε λέγει Κύριος. Ὁ οἱ ποιμένες Ἰσραὴλ, μὴ βόσκεισιν οἱ ποιμένες ἐαυτούς; οὐ τὰ πρόβατά μου βόσκουσιν οἱ ποιμένες; Ἰδοὺ τὸ γάλα κατεσθίετε καὶ τὰ ξοῖα περιβάλλεσθε καὶ τὸ παγὺ σφάζετε, καὶ τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκετε· τὸ ἥσθενικὸς οὐκ ἐνισχύσατε, καὶ τὸ ἄρρωστοῦν οὐκ ἰάσασθε, καὶ τὸ συντετοιμμένον οὐ κατεδήσατε, καὶ τὸ κακῶς ἔχον οὐκ ἐσωματοποιήσατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπεστούσατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐπεζητήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε αὐτοῖς μόχθῳ· καὶ ἐν κράτει ἐπαιδεύσατε αὐτὰ καὶ ἐν παιγνίῳ· καὶ διεσπάσῃ τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας, καὶ ἐγένετο εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῦ ἄγου· καὶ διεσπάσῃ καὶ ἀπεπλανήθη τὰ πρόβατά μου ἢ ἐν παντὶ ὄρει καὶ ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς διεσπάσῃ· καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν οὐδ' ὁ ἐπιστρέφων»¹. Ἄξιον δ' ἄρα ζητῆσαι, πῶς ποδὲς τοὺς ποιμένας ποιούμενος τὸν λόγον ὁ Κύριος μετὰ ταῦτα φησὶ «καὶ διεσπάσῃ τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας». Τοῦτο δὲ εὐκρινὲς καὶ εὐσύνωπτον ἐκ τοῦ εἰρηκέναι, «μὴ βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἐαυτούς», καὶ ἐπαγαγεῖν, «καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν οὐδ' ὁ ἐπιστρέφων».*) ἢ Ποιμένες μὲν ὑπῆρχόν φησιν, ἀλλ' οὐκ ἐποιμαῖνον. Πῶς οὖν ποιμένας τοὺς τοιοῦτους λογίσοιτό τις, ἐν οἷς οὐ ποιμαντικὴ ἴλιος; Τοῦδ' ἀντίον δ' ἄπαν, φθορὰ καὶ καταστροφὴ τῶν προβάτων.

1. Ἰεζ. 3, 18.

2 Ἰεζ. 34, 2.

*) Μεταξὺ φ. 178α 178β διαγεγραμμένοι 10 σειραί.

Ὡσπερ οὐδὲ θεοὺς τις τῶν εὐφρονούντων λογίσαίτ' ἂν ποτε τοὺς ὀνόματι θεοὺς, οὐρανὸν δὲ καὶ γῆν μὴ ποιήσαντας. Διὰ τοῦτο «τάδε λέγει Κύριος. Ἴδου ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ χειρὸς αὐτῶν»¹. Ἐν τούτοις γὰρ, ὡς εἶπον, ἔστι προὔργου παντός, τὸ ζητεῖν τὸ πλανώμενον δι' ἀλλοτριᾶς φωνῆς, καὶ τὸ ἠοθενηκὸς περὶ τὴν πίστιν στηρίζαι, καὶ τὸ κακῶς ἔχον τοῖς καταλλήλοις θεραπεῦσαι φαρμάκοις, καὶ τὸ συντετριμμένον ὑπὸ ἐπιρρείας ἐχθροῦ ἢ ἰδίας κουφότητος δεσμεῦσαι. Ἡμῖν δ' ἅπασι κοινῶς οὕτω παραινεί ὁ ἀπόστολος Κορινθίαις ἐπιστέλλων. «Ἐγραφα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις ἢ ἄρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ || ὠφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελεῖν. Νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι ἕάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ λοιδορὸς² ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιοῦτῳ μηδὲ συνεσθίειν. Τί γὰρ μὴ καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ Θεὸς κρίνει»³, ἤγουν τοὺς ἀπίστους. Ἐἴτα καὶ τὴν μαρτυρίαν ἐκ τοῦ Δευτερονομίου ἐπιφέρει· «καὶ ἔξαιρέετε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν». Σκόπει τοίνυν, ὅπως τοῖς ὀμοπίστοις προσέχειν δεῖ. Ἐάν τις, φησὶν, ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, οὐχ ὑπονοούμενος τοιοῦτος ἢ τοιοῦτος ὑπάρχειν, τῷ τοιοῦτῳ μηδὲ συνεσθίειν, μήτι γε φιλοῦσθαι. Ἄλλ' ἴδου ταῦθ' ἅπαντα ἡμῖν εἰσπεφάρη, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ συνίαν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν. Καὶ εἶπομι ἂν αὐτὸς τὸ τοῦ Μιχαίου. «Ὅμοι ψυχῇ, ὅτι ἀπόλων ἐύλαβῆς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει».

Τί οὖν, ὅτι οὐκ ἔστιν || εἰδωλολατρία; Ἄλλὰ καὶ τὰ τῆς εἰδωλολατρίας πολιτεύεται καὶ τὰ ταύτης μυστήρια τελεῖται. Τὸ γὰρ ὑβρίζειν τὸν Θεόν, τί σοι δοκεῖ; καὶ τὸ μαντεῖαις χρῆσθαι καὶ γοητεῖαις καὶ μαγείαις· τὸ ἐν ταῖς ἀρρωστίαις προσκαλεῖσθαι τὰς ἐπαυδοὺς καὶ τινὰς βλασφήμους ἐπάδειν φωνὰς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως⁴ ἐναντίας· τὸ διὰ τινῶν ἄλλων ταῦτα μαγανεύεσθαι, ἢ τῶν δαιμόνων εἰσι καταθύμια, ἔξευρέματα καὶ πλάνη ἀπαργγραπτος· ὡσαύτως τὸ νεκρούς τινὰς οἶεσθαι καταχθονίους δαίμονας, καὶ μύθους τινὰς δαιμονιώδεις καὶ τερατώδεις ἀφηγεῖσθαι· τὸ παρατηρεῖσθαι τὰς νομηνίας, καὶ τινὰς ἡμέρας καλεῖν ἀγαθὰς, ἐτέρας δὲ πονηράς, ἀπάσας ὑπὸ Θεοῦ καλὰς καὶ προσφόρους γεγονυίας· καὶ τοῦτο μὲν ἐν ταῖσδε ταῖς ἡμέραις χρῆσθαι εἰς μελλόντων κακῶν ἀποσώβησιν, μᾶλλον δὲ τᾶληθὲς εἰπεῖν ἀνάκλησιν, τοῦτο δὲ ἐν ταῖσδε· καὶ διὰ τινῶν συμβόλων προμηνῦειν δῆθεν τὰ μέλλοντα καὶ οἰωνεῖσθαι⁵; καὶ παλμοὺς μελῶν ἐπιτηρεῖν, καὶ ὀστέων γραμμὰς || καὶ ἄστρα κατάγειν κατὰ δόκησιν· καὶ δαίμονας τινὰς ἐρωτᾶν καὶ κναμεῦναι, ἀπαντήσεις τε καὶ ἐρωτήσεις τῶν μὲν ἀποσεῖσθαι, τῶν δὲ προσεῖσθαι. Ταῦτα οὐχὶ δαιμόνων εἰσι μνήματα καὶ ἔξευρέματα, καὶ τῶν τὴν θείαν πρόνοιαν ἀγνοουμένων; Τί δὲ τὸ προσωπεῖά τινα φορεῖν ἐν ταῖς ἐπισήμοις

τῶν ἡμερῶν καὶ διέρχεσθαι, καὶ ὀρχεῖσθαι ἀσέμνως, καὶ φιλοῦσθαι τοὺς πάγονας ἀναιδῶς; Τὸ ἐπὶ τοῖς θνήσκουσιν ἀσχημονεῖν καὶ κόπτεσθαι, καὶ ἵππους ἐνίοτε περιφέρειν χορμέθοντας, καὶ καλεῖν τὰς τραγωδοὺς, οὐχ Ἑλλήνων; Τὸ τὴν ἐκ Θεοῦ κτισθεῖσαν μορφήν καλύπτειν καὶ περιγράφειν τισὶ χρώμασιν, ὅπερ αἱ γυναῖκες ποιοῦσι, καὶ εἰέραν ὄψιν ἐπιτηδεύειν ἄψυχον, καὶ εἶδωλον ἀντ' ἀνθρώπου κατασκευάζειν, οὐχὶ τῶν πάντων ἀναισχύντων καὶ κατὰ Θεοῦ σοφιζομένων καὶ ἀνταίρειν τολμώντων⁶ ἔστιν; «Ὅτι δὲ ταῦτα ἀπίστων ἴδια, καὶ διὰ ταῦτα παρεδόθημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἄκουσον ἐν μὲν τῇ πρὸς Γαλάτας αὐτοῦ ἐπιστολῇ ὁ μέγας Παῦλος τί φησιν. «Ἄλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες || Θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὔσι θεοῖς· νῦν δὲ γνόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. Φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως εἰκῆ κεκοπίκα εἰς ὑμᾶς»⁷. Ἐν δὲ τῷ Δευτερονομίῳ ὁ προφήτης Μωϋσῆς, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ νομοθέτου: «Ἐάν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι, οὐ μαθήσῃ ποιεῖν κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν ἐκείνων· οὐχ εὐρεθήσεται ἐν σοὶ περικαθαίρων τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἢ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ μαντεύμενος μαντεῖαν καὶ κληδονίζόμενος καὶ οἰωνιζόμενος, φαρμακός, ἐπάδων ἐπαοιδὴν, ἐγασσιμίμυθος καὶ τερατοσκόπος, ἐπερωτῶν νεκρούς· ἔστι γὰρ βδελύγμα Κυρίου τῷ Θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα· ἔνεκεν γὰρ τῶν βδελυγμάτων τούτων ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς Κύριος ἀπὸ σοῦ. Τέλειος ἔση ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου»⁸. Εἰ οὖν τελείους ἡμᾶς βούλεται ὁ νόμος εἶναι, ποίαν ἀπολογίαν || ἔξομεν, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν τούτου φυλάττοντες, καίτοι μετὰ τοιαύτας θείας δωρεάς, τοσαῦτα παραδείγματα ἐκ τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ἐκ τῆς νέας ἔχοντες; Φησὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος Πέτρος. «Εἰ γὰρ ἀποφινόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις πάλιν ἐμπλακέντες ἠττώνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων. Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωσκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης ἢ ἐπιγνωῖσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς» καὶ τὰ ἐξῆς⁹. Καὶ ὁ θεολόγος Ἰωάννης· «ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἔστί, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν· ὅς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ τετελειώται»¹⁰. Ὡς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ¹¹ αὐτὸς φησιν ὁ Χριστός. «Ἐάν ἀγαπάτέ με, τὰς ἐμὰς ἐντολὰς τηρήσατε»¹². Καὶ πάλιν. «Ἔμεῖς φίλοι μου ἔστε, ἐάν ποιῆτε ὅσα ἐντέλλομαι ὑμῖν»¹³. Τοῦτο δὲ ἀναντίρροπον πάντῃ· ὀρωμεν γὰρ τινὰς διὰ τὸ κτῆσαι ἢ μὴ λυπῆσαι φίλον, πάντα ποιούντας τὰ αὐτῷ καταθύμια. Καὶ τί λέγω ὑπὲρ φίλου· ὅπου γε καὶ χάριν αἰσχροῦς || ἡδονῆς τὸ αὐτὸ τινες πάσχουσι, καὶ πάντα λίθον τὸ τοῦ λόγου κινουῖσιν, ἵνα

1. Ἰεζ. 34,10. 2. Κῶδ: λοιδορὸς 3. Α' Κορ. 5,9.
4. Κῶδ: παραδόσεως 5. Κῶδ: οἰωνεῖσθαι.

1. Κῶδ: τολμώντων 2. Γαλ. 4,8 3. Δευτ. 18,9.

4. Β' Πέτρ. 2,20 5. Α' Ἰωάν. 2,4

6. Ἰωάν. 14,15 7. Κῶδ: τηρήσατε 8. Ἰωάν. 15,14.

μὴ μόνον τῆς ἐρωμένης ἀποτίχῳσιν. Ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φιλοῦμεν τὸν Θεόν, τὰ ἀπαρέσκοντα αὐτῷ πράττοντες, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτοῦ θυμαίνομεν, καὶ οἶον ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβιβάσαι τοῦτον σπεύδομεν λόγους ὑβριστικοῖς βάλλοντες. Ἀλλὰ τοῦτον τοξεύειν ἐπιχειροῦντων, ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν αἱ τῶν κατορχομένων βελῶν ἀκωκαὶ πῆγνυνται. Καὶ ὡσπερ κίων τὸν βαλλόμενον κατ' αὐτοῦ λίθον δάκνων, τοὺς ἰδίους ὀδόντας μᾶλλον ἢ τὸν λίθον λυπεῖ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν τὸν Θεὸν ὡς προνοητὴν αἰτιώμεθα, ὃν ἐχθρὸν διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησαμεν· αὐτὸν μὲν οὐδὲν παραβλάπτοντες, ἑαυτοὺς δὲ τὰ μέγιστα ἀδικοῦντες, ὡσπερ δοῦλοι κακοὶ τὰς εὐθύνας διὰ τὴν πρὸς τὸν δεσπότην ἀγνωμοσύνην ἐπάξοντες. Ποῦ λοιπὸν προσφύγωμεν¹ οἱ ἄθλιοι; τίνα ἐπικαλεσόμεθα; εἰ γὰρ ὁ Θεὸς καθ' ἡμῶν, τίς ὑπέρ ἡμῶν; εἰ ὁ ποιητὴς οὐ φεῖδεται τοῦ σκεύους, τίς λοιπὸν; εἰ μή τις εἴποι, τάχα ὁ σατανᾶς· τοῦτον γὰρ ἀκούω συχνῶς παρὰ τινων ἐπικαλούμενον καὶ ἀλλήλους αὐτῷ παραθεμένον² τῷ φθορεῖ, τῷ τοὺς ἰδίους φίλους εἰς ἄδου πέταυρον συγκατασπῶντι³. «Ἐὰν» φησὶν «ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρησιᾶν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὁ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιῶμεν⁴. Περὶ ἡμῶν φησὶν ὁ Κύριος διὰ τοῦ Ἡσαΐου. «Ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν, οὐκ ἐτί ἀνοίσω τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν· ὅταν τὰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτενῆτε πρὸς ἐμέ, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν ὑμῶν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν, αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις⁵. Καὶ πάλιν. «Δι' ὑμᾶς διὰ πάντος τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι⁶. Καὶ οὐδὲν ἀπεικός· ὀρώντια γὰρ τὰ ἔθνη τὴν κακίαν ἡμῶν ἀναστροφὴν, χλευάζουσι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ὡς οὐθενὸς ἀξίαν· ὡσπερ τὸ ἀνάπαλιν, ἐθαύμαζον ἂν καὶ ἐπήνουν, εἰ καλῶς ἐπολιτευόμεθα. Διὰ τοῦτο φησὶν ὁ ἀπόστολος. «Ἀπόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους καὶ Ἑλλῆσι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ⁶.

Διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ ἀμπελὼν Κυρίου Σαβῶθ ἐγκατελείφθη εἰς καταπάτημα καὶ ἀφανισμόν τοῖς θηρίοις. Ἐπεὶ οὐκ ἐν τοῖς ἢ πλείοσιν ἡμῶν εὐδοκεῖ Κύριος, ὡς οὐδὲ τὸ πρότερον ἐν τοῖς Ἰσραηλίταις, οἵτινες κατεστρώθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ταῦτα γὰρ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος. Εὐδοκεῖ δὲ Κύριος ἐν τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ ἐπληρώθη ἐφ' ἡμῖν τὸ τοῦ Ἰεζεκιήλ. «Διὰ τοῦτο, ζῶ ἐγώ, λέγει Ἄδωναι Κύριος· ἢ μὴν ἀνθ' ὧν τὰ ἁγία μου ἐμίανας· ἐν πᾶσι τοῖς προσοχθίσμασί σου καὶ ἐν πᾶσι τοῖς βδελύγμασί σου, κἀγὼ ἀπόσομαι σε, οὐ φείσεταί μου ὁ ὀφθαλμός, καὶ ἐγὼ οὐκ ἐλεήσω σε· τὸ τέταρτόν σου ἐν θανάτῳ ἀναλωθήσεται, καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν λιμῷ συντελεσθήσεται ἐν μέσῳ σου, καὶ τὸ τέταρτόν σου εἰς πάντα ἀνεμον διασκορπιῶ αὐτούς,

καὶ τὸ τέταρτόν σου ἐν ἄρματι πεσοῦνται κύκλῳ σου¹. Ἄλλ' εἴποι τις ἂν ἀφραίνων καὶ παραπαίων ἄντικρυς: Πῶς οὐχὶ καὶ τοὺς ἀπίστους παιδεύει ὁ Θεὸς δι' ἡμῶν, ἐπεὶ κάκεινοι εἰς αὐτὸν ἀσεβοῦσι; Δύο ἐντεῦθεν τὰ κακὰ εἰ οὕτως ἐγένετο. Ἡμεῖς μὲν ἀπαίδευτοι καὶ ἀδιόρθωτοι μένοντες, οὗτοι δὲ ὡσαύτως ἀσεβεῖς. Οὐ γὰρ ὡσπερ τὴν πρὸ τοῦ προᾶξιν τις ἀποβάλλεται μὴ εὐρίσκων τὰ αἷτια ὥστε εὐκόλως αὐτῷ γένοιτο, ἢ οὕτω καὶ τὴν θρησκείαν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ δυναστείας τῆς ἡμετέρας ἐπίστευον τὰ ἔθνη, πρῶτον μὲν ἀκουσίως· καὶ ἐστασίασαν ἂν καιροῦ λαβόμενα, ὡς προσείρηται· καὶ μάλιστα² ὅτι ὑγροτέρα καὶ ὑφειμένη ἐστὶν ἡ αὐτῶν δαίτα καὶ νομοθεσία· εἴτα καὶ αὐτοὶ χριστιανίσαντες, κακοὶ ἀπέβησαν ἂν, κακοὺς ἔχοντες τοὺς παιδευτάς. Καὶ τίς ἢ χρεῖα λοιπὸν τῶν τοιούτων; καὶ γὰρ, ὡς ἀποδέδεικται, οὐ χρεῖα πολλῶν, ἀλλὰ δικαίων· κρείσσων, φησὶν, εἰς ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἢ μύριοι παράνομοι. Κατανοήσατε καὶ ἴδετε πόσοι τῶν χριστιανῶν ἀπέθανον ἐν ταῖς τοιαύταις αἰχμαλωσίαις μετανοήσαντες Θεῷ καὶ μάρτυρες χρηματίσαντες τῇ προαιρέσει καὶ τῷ τρόπῳ· οἵτινες εἰ ἀπείραστοι τῶν τοιούτων κακῶν ἔμειναν, μόγις ἂν ἐσώθη τί πολλοστημόριον εὐφροσθηκὸς τῷ Θεῷ. Καὶ μὴ μοι παραγέτω τις τῶν βροφῶν ἄωρον ἡλικίαν καὶ οὐπω ἐπισταμίαν μῆτε δεξιὰν μῆτε ἀριστεράν. Καὶ γὰρ ἔξεστι κάκεινο νοεῖν· ὅτι προειδὼς ὁ Θεὸς ὅτι μέλλουσι τοῖς πατράσιν ἀκόλουθα τῇ κακίᾳ γενέσθαι, ἢ παρεχώρησεν ἄρπαγμα γενέσθαι τοῖς ἔθνεσι. Πολλὰ γὰρ ἤκουσα ἐγὼ τῶν νηπίων βλασφημοῦντα καὶ τοὺς πατέρας κατὰ πάντα μιμούμενα. Πλὴν ὅτι καὶ πολλὰ τῶν νηπίων οὐκ ἠγέσθησαν ἐν τῷ τοῦ διωγμοῦ καιρῷ τὴν εὐσέβειαν ἐξομῶσασθαι, δῆλον ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἀνεπινοησασθῶν περὶ ταῦτα ἱστοριῶν. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν αὐτὰ, ὡς μηδὲν διδασκὴν εὐσεβῆ ἀκηροῦτα, ἴστω λοιπὸν, ὡς καὶ τοῖς ἔξ ἀσεβῶν τοῦτο δώσει. Ἀλλὰ μὴν γέγραπται: εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ δῆματα αὐτῶν.

Ἄλλ' ἔστω ταῦθ' οὕτως ἔχειν φησί. Πῶς τῶν ἱερῶν ναῶν αὐτοῦ καὶ τῶν μονῶν παραχωρεῖ ὁ Κύριος τοῖς ἀσεβέσιν εἰς καταπάτημα; Τί οὖν, ὅταν ἴδῃς αὐτὰ ὑπὸ τῶν ἱερέων καταλατούμενα, οὐ μᾶλλον ἀγανακτήσεις ἢ καὶ πενήσεις καὶ ὅτι ὑπὸ τῶν δοκούντων ποιμένων αἱ μάνδραι καὶ τὰ ποίμνια διαφθείρονται; Τὸν μὲν γὰρ πολέμιον ἴσως τις μηχανῆ τιμι διαφύγοι· ὅταν δὲ αὐτὸς ὁ συνασπιστὴς ἐχθρὸς γένηται, τί ἂν τις καὶ ἢ διαπράξειτο; Ἀλλὰ τί σοι φησὶ τὸ αἰνισσόμενον· τὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἐνταῦθα· ἔριδες γὰρ ὑπὲρ ἡγουμενείας καὶ προσεδρίας. Ὡς ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς ἀναγέγραπται περὶ Κορὲ καὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν τῆς βουλῆς συγκλήτων, οἵτινες ἀντέστησαν Μωϋσῆ καὶ Ἀαρῶν, καὶ διὰ ταῦτα τοὺς μετ' ἡνοίχθη ἡ γῆ καὶ κατέπε, τοὺς δὲ πῦρ ἐξελεθὸν παρὰ Κυρίου κατέφαγε. Δωροδοκίαι, ὡς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν: «καὶ μετὰ τὸ δῆμα τοῦτο οὐκ ἐπέστρεψεν Ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ» καὶ ἐπέστρεψε καὶ

1. Κῶδ: προσφύγωμεν. 2. Κῶδ: συγκατασπῶντι
3. Α' Ἰωάν. 3,21 4. Ἦσ. 1,14 5. Ἦσ. 52,5
6. Α' Κορ. 10,32

1. Ἰεζ. 5,11.

ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἱερέας τῶν ὑψηλῶν· ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ἱερεὺς τῶν ὑψηλῶν»¹. Οὗτος γὰρ ὁ ἀληθῆριος καὶ ἀλάστωρ, ἐπειδὴ ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ ὑψίστου, εἰκότως καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ προεχειρίζετο τοὺς ἱερέας, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανε τὸ ἱκανόν, οὐχ ἱερωσύνην πωλῶν· πῶς γὰρ, ἀλλ' ἀξίωμα ἀπλῶς. Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ πλείστοι σήμερον τῶν χριστιανῶν ἱερεῖς. Ἐντεῦθεν ἐφραυλίσθη τὸ ὄνομα Κυρίου, ὡς ἐν τῷ Μαλαχία || προεῖρηται· καὶ ἐξουδένωνται ἢ τράπεζα αὐτοῦ καὶ καπηλεῖον γέγονεν. Ἐντεῦθεν καθειρῶν οἱμοὶ ναῶν καὶ μονῶν τὸ ἔσχατον τῶν κακῶν καὶ τὸ τῆς μανίας ὑπερβάλλον· καὶ ἐξωθισμοὶ τῶν χριστιανῶν ἐκ τῶν ἱερῶν περιβόλων. Οὐδὲ γὰρ τὴν σὺναξιν, ἦν δοκοῦσι ποιεῖν, ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ λαοῦ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ταύτην διὰ τὸ λαβεῖν· καὶ οὐ μόνον αὐτοὶ τοὺς χριστιανοὺς διώκουσι καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀφορίζουσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ εἰς κριτήρια σύρουσι διαβάλλοντες. Καὶ ταῦτα ἀπίστων· καὶ οὐκ ἀκούουσι τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· καὶ πῶς γὰρ, οἴτινες οὐδὲ εἰ ἔστιν ἀπόστολος γινώσκοντες· τί οὖν φησί; «Τολμᾷ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδικῶν καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων; οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινούσι; καὶ εἰ ἐν ἡμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτι γε βιωτικά; βιωτικά μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς καθίζετε. Πρὸς ἐντροπήν ὑμῖν λέγω. || Οὕτως οὐκ ἔστιν ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρίναι ἀναμέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται»². Καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων; Διὰ ταῦτα τοιγαροῦν αἱ ἐκκλησίαι ἐπατήθησαν ὑπὸ τῶν ἀπίστων· καὶ ἡμεῖς τούτου αἴτιοι, ἐπεὶ καὶ δι' ἡμᾶς αἱ ἐκκλησίαι ἐγένοντο. Διὰ τοῦτο ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἐλήφθη, ὡς προεμνήσθη, διὰ τὸ ἀνάξιον καὶ τὴν παρανομίαν τῶν ἱερέων, ὡς γέγραπται. «Καὶ παῖαι ἀνὴρ Ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν ἀλλοφύλων· καὶ ἔφηνεν ἕκαστος εἰς τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ· καὶ ἐγένετο πληγὴ μεγάλη σφόδρα, καὶ ἔπεσον ἐξ Ἰσραὴλ τριακόνα χιλιάδες ταγματῶν· καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἐλήφθη, καὶ ἀμφοτέροι οἱ υἱοὶ Ἠλεί, Ὀφνεὶ καὶ Φινεὲς ἀπέθανον»³. Ταῦτά μοι ὡς ἐν κεφαλαίῳ περὶ τούτων εἴρηται· οὐ γὰρ συμφέρον οὐδὲ εὐσεβὲς πάντα ἐρευνᾶν καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' εὐκαιρον ἐνταῦθα τὸ τοῦ Μακκαβαίου Ματταθίου ἀναβοῆσαι, ὃ πρὸς τοὺς ἰδίους υἱεῖς ἀποθνήσκων εἴρηκε· «Νῦν ἐστηρίχθη ὑπερηφανία καὶ ἐλεγμὸς καὶ καιρὸς καταστροφῆς καὶ ὀργῆ θυμοῦ. Καὶ νῦν τέκνα ζηλώσατε τῷ νόμῳ, καὶ δότε τὰς ψυχὰς ὑπὲρ διαθήκης || πατέρων ἡμῶν. Μνήσθητε τῶν πατέρων ἡμῶν τὰ ἔργα, ἃ ἐποίησαν ἐν ταῖς γενεαῖς αὐτῶν, καὶ δέξασθε δόξαν μεγάλην καὶ ὄνομα αἰώνιον. Ἀβραὰμ οὐκ ἐν πειρασμῷ εὐρέθη πιστός, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην; Ἰωσήφ ἐν καιρῷ στενοχωρίας αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἐντολήν, καὶ ἐγένετο κύριος Αἰγύπτου. Φινεὲς ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐν τῷ ζηλώσει ζῆλον, ἔλαβε δια-

θήκην ἱερωσύνης αἰωνίας. Ἰησοῦς ἐν τῷ πληρῶσαι λόγον, ἐγένετο κριτὴς ἐν Ἰσραὴλ. Χάλεβ ἐν τῷ ἐπιμαρτύρασθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔλαβε γῆς κληρονομίαν. Δαυὶδ ἐν τῷ ἐλέφ αὐτοῦ, ἐκληρονόμησε θρόνον βασιλείας εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἡλίας ἐν τῷ ζηλώσει ζῆλον νόμου, ἀνελήφθη ὡς εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀνανίας, Ἀζαρίας, Μισαήλ, πιστεύσαντες ἐσώθησαν ἐκ φλογός. Δανιὴλ ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτοῦ ἐροῦσθη ἐκ στόματος λεόντων. Καὶ οὕτως ἐννοήθητε κατὰ γενεᾶν καὶ γενεάν, ὅτι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἀσθενήσουσι. Καὶ ἀπὸ λόγων ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ μὴ φοβηθῆτε, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ εἰς σκώληκας· σήμερον ἐπαροθήσεται καὶ αὐριον οὐ μὴ εὐρέθῃ»⁴. || Παρεῖτω μοι ἐνταῦθα Ἰωήλ, λέγων. «Καὶ νῦν λέγει ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐπιστράφητε πρὸς με ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν, ἐν νηστείᾳ καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ ἐν κοπετῷ, καὶ διαγρηῆσατε τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν»⁵, ἦθουν κατανύγητε. Παρεῖτω μοι Ἰακώβος ὁ ἀδελφόθεος. «Ὑποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ· ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν· ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγίει ὑμῖν»⁶. Καὶ πάλιν. «Μὴ καταλαλήτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καὶ κρίνων τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμον καὶ κρίνει νόμον. Εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἰ ποιητὴς νόμου»⁷. Ὁ νόμος, φησί, κελεύεται σοὶ μὴ κρίνεις· σὺ δὲ κρίνων, ἄρα τὸν νόμον παρέβης, ἵνα μὴ εἶπω ὕβρισας. «Εἷς γὰρ φησιν ἔστιν ὁ νομοθέτης καὶ κριτὴς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;»⁸.

Ἄξιον δὲ ἐνταῦθα μαθεῖν, τί ἐστι καταλαλία καὶ τί ἐστι κρίσις καὶ τί ἐστιν ἔλεγχος· ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ νόμῳ καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γέγραπται, ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν ἀδελφόν σου⁹. Καὶ καταλαλία μὲν ἐστὶ μερικὴ κατηγορία τῶν τοῦ ἀδελφοῦ ἐλαττωμάτων πρὸς ἕτερον || κρυφίως γινομένη. Ὡς ἵνα εἶποι τις, ὃ δεῖνα οὕτω μοι ἐποίησε, καὶ οὕτω κατὰ σοῦ ἐλάλησε. Κρίσις δέ, ἀπόφασις περὶ πάντων ὀλικῶς τῶν ἐλαττωμάτων, ἢ διὰ παντὸς τοῦ ἁμαρτήματος καταγινομένη. Ὡς ἵνα εἶποι, ὃ δεῖνα πόρονος ἐστὶ, μέθυσος, φλύαρος. Τὸ γὰρ εἰπεῖν πόρονος ἐστίν, ἅπαντα τὸν βίον κατηγορεῖν ἐστίν, ὡς τοιοῦτός ἐστιν. Ἐλεγχος δὲ ἐστὶ, τῶν ἀγνώως γινομένων ἁμαρτημάτων φανέρωσις. Ὡς ὅταν τὸν ἀδίδακτον καὶ ἐξ ἀγνοίας πλημμελοῦντα νουθετοῦμεν. Ἄλλὰ παρεῖτω καὶ αὐθις Ἰακώβος· χαίρω γὰρ ἐκ τῆς ἀγίας Γραφῆς λέγων μᾶλλον, ἢ περὶ αὐτοῦ. «Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω». Τὸ δὲ ἐναντίον προδήλον, ὅπερ ἐστὶ γογγυσμὸς καὶ βλασφημία. «Εὐθύμεῖ τις; ψαλλέτω»¹⁰. Μὴ φορμιζέτω δηλονότι· καὶ ὑπὲρ τούτου γὰρ πολλάκις πτώσις γίνεται. Περὶ οὗ κατηγορεῖ ὁ προφήτης Ἡσαΐας Τύρου ἐπιτωθάζων. «Λάβε κιθάραν, ὀμβρευσον, πόλις πόρονος ἐπιλελησμένη, καλῶς κιθαρῖσον, πολλὰ ἄσον, ἵνα μνεῖα σου γένηται»¹¹. «Ἀσθενεῖ» φησί «τις || ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας», οὐ τὰς ἐπαοιδούς, «καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες ἐλαίῳ ἐν τῷ ὄνό-

1. Γ' Βασιλ. 13,33 2. Μαλ. 1,7
3. Α' Κορ. 6,1 4. Α' Βασιλ. 4,10

1. Α' Μακ. 2,49 2. Ἰωήλ 2,12 3. Ἰακ. 4,7
4. Ἰακ. 4,11 5. Ἰακ. 4,12 6. Λευϊτ. 19,17
7. Ἰακ. 5,13 8. Ἦσ. 23,16

ματι τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερθεὶ αὐτὸν ὁ Κύριος· κἂν ἁμαρτίας ἢ πεποικώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ»¹. Οὐκοῦν ἐν τοῖς ἀρρώστοις δεῖ γίνεσθαι τὰ εὐχέλαια καὶ οὐκ ἄλλως, ὡς τινες ποιοῦσιν. «Ἐξομολογεῖσθε» φησὶν «ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα», οὐχ ἵνα ζηλώσωσιν, ἀλλὰ τί· «καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε»². Οἶδα γὰρ πολλοὺς τοιοῦτους καυχωμένους ἐν κακίᾳ, καὶ ἀλλήλους παροξύνοντας εἰς τὴν τοῦ κακοῦ μίμησιν. Ὡν τὸ κρίμα ἐνδικὸν ἐν ἡμέρᾳ δογῆς. Διὸ νήψατε, ἀδελφοί, καὶ μὴ ζηλοῦτε τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' εἰ δυνατόν καὶ ἐκ τούτων καρπὸν τινα ὠφελείας λαβεῖν· ὡσπερ ἐποίησεν ὁ γέρον ἐκεῖνος θαυμάσας ὅτε παρεργόμενος ἤκουσέ τις νεάνιδος λεγούσης τῇ μητρὶ· ἀνὴρ πλούσιός με ἀγαπᾷ, καὶ μισῶ αὐτόν· πένης δέ τις μισεῖ με, καὶ ἀγαπῶ αὐτόν. Καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ ἰδίου μαθητοῦ, τί ὅτι ἐθαύμασεν, ἀπεκρίνατο. Ἄληθῶς, ἀδελφέ, ἢ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς ἀγαπᾷ πλούσιος ὢν, καὶ οὐκ ἀγαπῶμεν αὐτόν· ὁ δὲ σατανᾶς μισεῖ ἡμᾶς πένης ὢν, καὶ ἀγαπῶμεν αὐτόν. Καὶ ὡσπερ ἐποίησεν ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἐπίσκοπος ὁ Νόννος, δακρύσας παρερχομένης Πελαγίας, ἀκμὴν τῇ ἀσεβείᾳ καὶ ἀνομίᾳ προστετηκυίας· καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τῶν συνεπισκόπων ἀπεφώνητο, κατάκρισιν εἶναι αὐτοῦ τὸν ταύτης καλλωπισμόν, εἴπερ ἐκεῖνη διὰ πρόσκαιρον ἠδονὴν, καίτοι γνήσιον κάλλος ἔχουσα τοῖς μέλεσιν ἐπανθοῦν, ὅμως οὐκ ἀποκνεῖ ἐπιδημιουροῦσα τῷ φυσικῷ κάλλει καὶ ἐπιτεχνωμένη. Ἡμεῖς δέ, οἷς ἀθάνατος ὁ ἐρώμενος, προσθήσω δ' ὅτι καὶ ἐραστής, ἀθάνατος δὲ ὁ νυμφών, ἢ δὲ χάρις τοῖς ὄντως καλλωπισμένοις μηδὲ γηράσκουσα, τοσοῦτον ἀπέχομεν τὴν ἀθάνατον καλλωπίζειν ψυχὴν, ὥστε καὶ τὸ φυσικὸν αὐτῆς κάλλος αἰσχυρόντες, οὐκ ἐπαισχυνόμεθα. Οὕτω καὶ τις τῶν μαγιστριανῶν, φιλούμενος παρὰ τινος καὶ συχνῶς εἰσερχόμενος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὠραῖος ὢν ἠράσθη ὑπὸ τῆς τούτου γυναικός, ἢ ὥστε καὶ ὑπὸ τῆς πολλῆς ἀθυμίας αὐτὴν ἀρρωστῆσαι· μόλις οὖν ἐρωτωμένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρός, ἀπεκάλυψεν αὐτῷ τὸ συμβάν. Καὶ ὅς ἀναγγείλας τῷ μαγιστριανῷ, οὐ μόνον οὐκ ἔσχε λογισμόν εἰς αὐτὴν ὁ μαγιστριανός, ἀλλὰ καὶ τὴν κόμην καὶ τὸν πώγωνα καὶ αὐτὰς τὰς δροφύας ξυρίσας, καὶ ἅπασαν τὴν ὠραιότητα τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀφανίσας, καὶ τινι σουδαρίῳ τοῦτο καλύψας, εἴσισιν, ὡς ἔθος, εἰς τὸν οἶκον τοῦ φίλου· καὶ ἀνακαλύψας ἔδειξεν αὐτῇ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον εἰπὼν· οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ Κύριος, μηκέτι προσθεὶς ἐπαναστρέψαι εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν. Αὐτὴ δὲ οὕτως ἰδοῦσα τοῦτον, ἀποθεμένη τὸν λογισμόν, εὐθέως ἀνέστη. Ὅρατε φιλίαν τοῦ μαγιστριανοῦ καὶ σωφροσύνην· Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν ἐναντίων πολλὰκις τὰ εἰκότα ἐκλέξωμεν, ὡσπερ οἱ ἐκ τῆς ἐχίδνης τὴν θηριακὴν κατασκευάζοντες· καὶ ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ὀφεισκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκονομίαν, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον. Ἐπεὶ καὶ «ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρρεσεν, ἀλλὰ καθὼς ἢ γέγραπται, οἱ ὄνειδισμοὶ τῶν ὄνειδίζοντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ»³. «Μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μηδὲ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ»⁴· μὴ ἀπο-

δωμένῃν τι κακὸν ἀντὶ κακοῦ· ἀφῶμεν τοῖς πταίουσιν ἡμῖν, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ἀφήσῃ ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα· μὴ ἐξ ἀδικίας τῷ Θεῷ δῶρα προσφέρωμεν, ἀλλ' ἐξ ἰδίων πόνων. Φησὶ γὰρ ἐν Ἑσαΐα. «Ὁ δὲ ἄνομος ὁ θύων μοι μόσχον, ὡς τύπτων ἄνδρα». Καὶ πάλιν. «Μισῶ ἀπάργματα», ἦτον ἀπαρχὰς θυσίας «ἐξ ἀδικίας»⁵. Καλὸν δὲ ἐπὶ μνήμης ἔχειν καὶ τὴν παράταξιν, ἣν παρετάξαντο οἱ Ἰσραηλίται ἐν Γαβαᾶ πρὸς τοὺς υἱοὺς Βενιαμείν, δικαίως καὶ διὰ Θεοῦ τὸν ξενισθέντα παρὰ τοῦ πρεσβύτου λευίτην ἀδικήσαντας. Καλὸν τὸ τοῦ Δαυὶδ, ὃ ἐποίησε καὶ ἐλάλησεν ὑπὸ τοῦ ἰδίου υἱοῦ διωκόμενος καὶ λοιδορούμενος ὑπὸ τοῦ Σεμεεί. Ἄφετε αὐτόν, φησὶ, διότι καταράται με· ὅτι οὕτως εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς κακολογεῖν τὸν Δαυὶδ⁶. Τὰ παραπλήσια τούτοις ἔνεστιν ἰδεῖν πολλοὺς τῶν ἁγίων δράσαντας.

Τούτοις οὖν καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἢ προσέχωμεν. Μὴ ζηλώσωμεν δόξαν ἁμαρτωλοῦ, ἐπεὶ οὐκ οἶδαμεν τί ἔσται ἢ καταστροφή αὐτοῦ, καθὰ φησὶν ὁ Σιρά⁷. Καὶ γὰρ πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου», κατὰ τὸν ἀπόστολον αὐθις⁸. Κρίνωμεν ἑαυτούς, ὅπως μὴ κρίνομενοι ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἢ φησὶν ὁ ἀπόστολος, ἀλλὰ λέγοντες τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν πρῶτοι, κατὰ τὸν προφήτην, δικαιοθῶμεν. Φυλάξωμεν τὰς αἰσθησεις ἡμῶν καθαρὰς τῷ δημιουργῷ, καὶ μᾶλλον τὴν γεῦσιν· διὰ ταύτης γὰρ ἀφυλίτοις ἡμῖν οὔσι, πᾶν κακὸν σχεδὸν ἐπισπένται. Ἐν ὅσῳ ἔχομεν καιρὸν, μετανοήσωμεν, ἀποστνυγόντες μὲν τὸ πονηρόν, ποιοῦντες δὲ τὸ ἀγαθόν, ἵνα μὴ τοῦτον κακῶς ἀπολέσαντες, ὕστερον ζητήσαντες οὐχ εὐρήσωμεν, ὅτε εἰσπραξίς καὶ ἀνταπόδοσις⁹ τῶν ἐκάστῳ ἐργασμένων γίνεται. Πάντα κατ' ἐντολήν Θεοῦ ποιῶμεν, καὶ μὴ κατ' ἐπίδειξιν ἀνθρωπίνην ἢ πρόσκαιρον ἀντάμειψιν· τὰ γὰρ οὕτω γινόμενα, εὐπρήστῳ ὕλη παρείκακεν¹⁰ ὁ ἀπόστολος. ἢ Καὶ ὡσπερ ὁ λεπτὰ ἱμάτια φορῶν, ἐὰν διέλθῃ πῖρ, πάντων τούτων ἀπογυμνοῦται δαπανηθέντων ὑπὸ τοῦ πηρός, αὐτὸς δὲ γυμνὸς τούτου διασωθῆις αἰσχυνεται, οὕτω καὶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τῆς δίκην πυρὸς πάντα δοκιμαζούσης· ὁ μὴ διὰ Θεόν, ἀλλὰ διὰ δόξαν καὶ ἀμοιβὴν ἀνθρωπίνην ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν, γυμνωθῆις τούτου, ἐπεὶ τὴν πρόσκαιρον τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἠγάπησε καὶ οὐ τοῦ Θεοῦ τὴν αἰώνιον, ἵσταται λοιπὸν γυμνὸς τοῦ νυμφικοῦ στολισμοῦ. Διὸ καὶ ἀκούει παρὰ τοῦ Κυρίου· τόνδε μὴ ἔχοντα ἔνδυμα γάμου ἄραντες ἐμβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἔξωτερον¹¹, καὶ τὰ ἔξῃς¹². Κύριος δοίη ἡμῖν ἐκπληρωτὰς γενέσθαι τοῦ θελήματος αὐτοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τελείου καὶ εὐαρέστου, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κληρονόμοι γενώμεθα. Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

1. Ἦσ 66,3
2. Ἦσ 61,8
3. Β' Βασιλ. 16,10
4. Σοφ. Σειρ. 9,11
5. Α' Πέτρ. 1,24
6. Κῶδ· ἀνταπόδοσις
7. Κῶδ. Νον. 125· παρείκασεν
8. Κῶδ· ἐξώτερον
9. Ματ. 22,13

1. Ἰακ. 5,14 2. Ἰακ. 5,16
3. Ῥωμ. 15, 4. Α' Ἰωάν. 3,18

Ο ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

«Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτῆ ἔσονται καὶ αὐτὸς Θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν. Καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον» (Ἀποκ. 21, 3-4).

Οὕτως εἶδε καὶ περιέγραψεν ἐν τῇ Ἐπιτομῇ ὁ Ἀπόστολος καὶ Ἐπαγγελιστὴς Ἰωάννης τὴν κατάστασιν ἣτις θὰ παραχθῆ μετὰ τὴν πάροδον τοῦ φθοροῦ τούτου κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ καθ' ἑκάστην ἐν πόνῳ καὶ ἐν θλίψει συντελουμένων. Ὁ Θεὸς θὰ συζῆ μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ αὐτοί, ἀθάνατοι καὶ ἀπρόσβλητοι ἀπὸ τῆς φθορᾶς, θ' ἀνήκωσι πλέον εἰς τὸν Θεόν. Καὶ θὰ ἐξαλείψῃ ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον θάνατος, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος. Πάντα ταῦτα θὰ παρέλθωσι μετὰ τοῦ κόσμου τούτου καὶ θὰ κυριαρχήσῃ αἰώνια καὶ ἀδιασάλευτος ἡ χαρὰ.

Ἄλλ' ἀλλοίμονον! μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ μακαρία ἐκεῖνη ἀποκατάστασις οἱ ἄνθρωποι θὰ ὑφίσταμεθα τὸν ἐκ τοῦ θανάτου προσφιλῶν προσώπων πόνον, θὰ αἰσθανόμεθα θλίψιν, εἴαν σήμερον αἰσθανόμεθα ἐκ τῆς αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐκ μέσου ἡμῶν ἀρπαγῆς προσφιλεστάτου ἀδελφοῦ, τοῦ σεπτοῦ τούτου Ἱεραρχοῦ. Ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ἐν μέσῳ ἡμῶν συμβίωσιν του, ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν οὗτος ἄκων προξενεῖ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους λύπην. Διότι ἡ ἀναστροφή αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἦτο πάντοτε ἀφορητὴ χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως. Καὶ μόνη ἡ ἐμφάνισις του ἤρκει νὰ προξενήσῃ χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν.

Ὁ μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Ἀνδρέας ἐγεννήθη ἐν Σατέσσις κατὰ τὸ ἔτος 1883 παρὰ γονέων εὐσεβῶν, παρ' ὧν ἔλαβε τὰς πρῶτας βεβαιότητας τῆς χριστιανικῆς μορφώσεως. Ἡ προσφιλὴς του μήτηρ ἦτο ἀντικείμενον λατρείας δι' αὐτόν, ἀκριβῶς διότι εἰς αὐτὴν, ὡς ἔλεγεν, ὄφειλε τὴν πρώτην καθοδήγησιν πρὸς τὴν ἁγίαν θρησκείαν καὶ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς ἀνεπτύχθη ἡ κλίσις του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ μήτηρ του ὑφίσταται σήμερον τὴν ἀπερίγραπτον ὀδύνην ἐκ τῆς ὅλης ἀδοκῆτου τελευτῆς τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, μόνη δὲ ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν δύναται αὐτὴν νὰ παραμυθήσῃ νὰ ἐξαλείψῃ τὰ δάκρυα ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της νὰ καταστείλῃ τὸν πόνον καὶ τὸ πένθος αὐτῆς.

Μετὰ τὴν πρώτην ἐκπαίδευσιν του ἐν Σπέτσεις ὁ Ἀνδρέας Τριανταφύλλου εἰσήχθη ἐν ἔτει 1896 εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν ἐν ἧ ἐδίδασκε τότε ὁ συμπολίτης αὐτοῦ καὶ διαπρεπὴς καθηγητὴς Ἀναστάσιος Διομήδους Κυριακός, ὅστις μεγάλην ἠσκησεν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰς περαιτέρω σπουδὰς. Οὐκ ὀλίγην ἐπίδρασιν ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς ἀειμνηστος Πενταπόλεως Νεκτάριος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μετὰ διαφόρους προ-

ηγηθείσας περιπετείας ἡ Σχολή, ἂν μὴ τι ἄλλο, προσέλαβε τοῦλάχιστον ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα. Κατὰ τὴν πενταετῆ φοιτήσιν του ἐν τῇ Σχολῇ ὁ Ἀνδρέας Τριανταφύλλου διεκρίθη διὰ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἐπιμέλειάν του, ἐξῆλθε δ' ἐξ αὐτῆς ὀριστεύων τῷ 1901, ὅτε εἰσήχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου.

Οἱ συμφοιτηταί του, διαπρέποντες σήμερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν θεολογικῶν γραμμάτων, ἐνθυμοῦνται τὸν συμφοιτητὴν, ὅστις ἔζη, ἐπιμελῶς μὲν παρακολουθῶν τὰ μαθήματα, διεκρίνετο δὲ πάντοτε ἐπὶ σεμνότητι καὶ εὐσεβείᾳ. Τοιοῦτος ὢν ὁ Ἀνδρέας Τριανταφύλλου ἀνηγορεύθη τῷ 1905 ἀριστοῦχος διδάκτωρ τῆς θεολογίας. Καὶ κατ' ἀρχὴς μὲν διωρίσθη Καθηγητὴς τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῇ πατρίδι του εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Ἀρσενίου χειροτονηθεὶς Διάκονος ὑπηρέτησε ὡς Ἱεροκήρυξ κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς Μητροπ. Ἀρτης εἶτα δὲ Ὑδρας καὶ Σπετσῶν, ἀκολούθως δὲ χειροτονηθεὶς Πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ἰωάσαφ διωρίσθη ἐφημέριος τοῦ Βασιλικῆς Ναυτικοῦ ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου πολεμικοῦ «Ἀβέρωφ», κηρύσσων τὸν θεῖον λόγον μετὰ δυνάμεως, ἐκπορευομένης ἐκ τῶν πεποιθήσεων καὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἐνθουσιώδους ζήλου του. Ἡθογραφήματά τινα καὶ ἄλλα δημοσιεύματα, αἵνα ἔβλεπον τὸ φῶς ἐν περὶ οἰκοῖς, προέδιδον ἐξαιρετικὴν λογοτεχνικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ γενοῦ κληρικοῦ, αὐτὴ δὲ συνετέλει εἰς τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τοῦ κηρύγματός του, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τινῶν δημοσιευθεισῶν ὁμιλιῶν του. Ἄλλ' ὅ,τι κατ' ἐξοχὴν συνετέλει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κηρύγματός του ἰδίως ἐν τῷ Ναυτικῷ ὑπῆρξεν ἡ ἀμεμπτος διαγωγή του, ἕκαστα τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποκτήσει ἀπύκνουν τὸν σεβασμὸν παρὰ τε τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ναυτῶν.

Ἀποχωρήσας ἐκ τῆς ἐφημερίας ἐν τῷ Ναυτικῷ, συνεπέει τῶν πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν, ἐν ἔτει 1917 ὀρίσθη ἐφημέριος ἐν τῷ παρὰ τὴν Ριζάρειον ἱερῷ ναφ τοῦ ἁγίου Νικολάου, συνεχίσας καὶ ἐκεῖ ἀκαμάτως τὴν περὶ τὸ κήρυγμα λαμπρὰν διακονίαν του. Ἐίχομεν τὴν εὐκαιρίαν τότε ὡς Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς νὰ παρακολουθήσωμεν ἐκ τοῦ σύγγενος τὴν ζωὴν καὶ δρασίαν τοῦ ἐκλεκτοῦ κληρικοῦ, ὅστις λίαν καρποφόρος ἐργαζόμενος ὡς ἐφημέριος, κήρυξ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ πνευματικὸς, προσεπάθει μᾶλλον νὰ κρύπτῃ τὰς μεγάλας ἰκανότητάς του. Σεμνὸς ὢν, ἀτέριτος, μόνην φιλοδοξίαν εἶχε νὰ ἐκτελῆ πιστῶς τὰ καθήκοντά του. Τῷ 1920 ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Ναυτικόν.

Ὅτε δὲ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1922 ἐζητήθη ὡς Ἐπίσκοπος, προσῆλθε πρὸς ἡμᾶς ἔντρομος, διότι δὲν ἐθελοῖ ἐαυτὸν ἄξιον τοῦ μεγάλου ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. Μετὰ δυσκολίας ἐπέισαμεν αὐτὸν νὰ δεχθῆ καὶ ἐνθυμούμεθα τὴν ἀπερίγραπτον του συγκίνησιν κατὰ τὴν ὡς Ἀρχιερέα χειροτονίαν αὐτοῦ ἐν τῷ ναφ τῆς Ριζάρειου Ἐκκλησ. Σχολῆς.

Ὁ Μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1922 μέχρι σήμερον ὁ ἀειμνηστος Ἱεράρχης ἐξακολούθησεν ὢν ἀπλοῦς, ταπεινός, ἀφελής, λιτός, μέχρις ὑπερβολῆς, ἀποφεύγων τὰς ἐπιδείξεις καὶ πᾶσαν πολυτέλειαν. Προσεπάθει νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν του δρασίαν τὸ «λάθε βιώσας». Οὐχ ἦττον κατὰ τὴν δεκαεξαετῆ

αὐτοῦ ἀρχιερατεῖαν ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα. Ἐποίμανε τὸ πνευματικόν του ποιμνιον θεαρέστως ἐν κυρίᾳ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως μετὰ σπανίας συνέσεως, στοργῆς πρὸς αὐτὸ καὶ ἀφοσιώσεως, προκαλέσας τὸν ἀπειρον σεβασμὸν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ποιμνίου του.

Ζῶν βίον ἀσκητικώτατον, ἀμειπτον καὶ ἅγιον ὑπῆρξε δι' αὐτὸ ζῶν παράδειγμα ἀληθοῦς χριστιανικῆς ζωῆς. Ἐν ταύτῳ δὲ ἀνέπτυξεν μεγάλην ἱκανότητα καὶ περὶ τὴν διακυβέρνησιν τῆς Μητροπόλεώς του, ἰδιαιτέραν καταβαλὼν προσπαθειαν διὰ τὴν ἀποκίησιν καλῶν καὶ ἀξίων ἐφημερίων. Ἴσως ὀλίγοι Μητροπόλεις ἔχουσι νὰ ἐπιδειξῶσι τοιοῦτον κλῆρον ἐφημεριακόν, οἷον σήμερον ἢ ἀπορφανισθεῖσα Μητροπολις Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας. Διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ οἰκονομικὴ τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου συντήρησις, ἐξησφαλίσθη κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὥστε ἐλαχίστη ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ Ταμιείου τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος παρεχομένη ἐνίσχυσις.

Ὅσάκις ὁ μακαρίτης Ἱεράρχης ἤρχετο εἰς Ἀθήνας πρῶτον ἐρώτημα εἶχε τὸ ἂν ὑπάρχῃ τι παράπονον ἐναντίον του ἐκ τῆς Μητροπόλεώς του. Καὶ ἦτο καταφανὴς ἡ ἀγαλλίασις του ἀκούων πάντοτε ὅτι δὲν ὑπάρχει παράπονον. Καὶ πράγματι κατῴρθον νὰ μὴ ὑπάρχῃ παράπονον. Ἡσθάνθη δὲ τελευταίως μεγάλην χαρὰν διότι μετὰ μόχθους δέκα ἐξ ἐτῶν κατῴρθωσε νὰ ἰδρῆσθαι Μητροπολιτικὸν Μέγαρον ἐν Κυπαρισσίᾳ. Γνωρίζομεν ὅτι ἡ παροιμία, ἦν λαμπρῶς ἐποίμανεν ὁ ἐκλιπὼν Ἱεράρχης, ἠγάπα αὐτὸν καὶ ἐσέβετο, ὅσον σπανίως ἠγαπήθη Ἱεράρχης, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν ἂν ὑπῆρξέ ποτε ἄνθρωπος ἔχων οἷον-δήποτε παράπονον κατ' αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι διήλθε τὸν βίον του χωρὶς νὰ λυπήσῃ τινα ἢ νὰ προκαλέσῃ καθ' ἑαυτοῦ λύπην. Προσφιλέστατος εἰς πάντας, προῦκάλει πάντοτε ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀπονήρευτος Ἱεράρχης χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν. Ἐξετελείει τὰ ὑψηλὰ του καθήκοντα ἐν πίστει καὶ ἀφοσιώσει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐμπνεόμενος εἰς πᾶσαν πράξιν καὶ εἰς πᾶσαν σχέσιν του ἐκ τῶν ἀκραδάντων χριστιανικῶν πεποιθήσεών του καὶ ἐκ τῆς τελείας χριστιανικῆς ἠθικῆς. Εἶχε βαθυτάτην ἐπιγνώσιν τῶν ἐκ τῆς ἀρχιερωσύνης ὑποχρεώσεών του καὶ πρὸς αὐτὴν πάντοτε ἐρρυσμιζε τὴν ζωὴν του. Ὑπῆρξε ἀληθῶς σπάνιος χριστιανὸς Ἱεράρχης.

Διὰ τοῦτο ἡ λύπη παντῶν ἡμῶν ἐπὶ τῷ προώρῳ αὐτοῦ θανάτῳ εἶναι ἀνεκφραστός. Μέγα καὶ δυσαναλήρωτον το κενόν τὸ ὄλοιον καταλείπεται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἄλλ' ὁ θάνατος καὶ τὰ παρεπομένα τούτου θά λειψῶσι μόνον ἐν τῇ μακαρίᾳ τῶν πάντων ἀποκαταστασι. Ἡσὴ ὁ μεταστάς Ἱεράρχης ἀποχωριζόμενος τοῦ ματαιῶν τούτου κόσμου, εἰσερχεται εἰς τὸν ἄνευ πόνου καὶ ἄνευ πένθους καὶ κραυγῆς βίον παρὰ τῷ Θεῷ. Δεησώμεν αὐτοῦ ἵν' ἀναπαυσῇ αὐτὸν μετὰ τῶν ἁγίων καὶ δικαίων, ὧν τὸν βίον ἐξήλωσε καὶ ἐφήρμυσεν ἐν τῇ προσκλίρω ταύτῃ ζωῇ καὶ ὅπως στήσῃ αὐτὸν ὁ Κύριος ἐνώπιον τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ θυσιαστηρίου. Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ!

Σημ. Τὰ τῆς κηδείας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας θ' ἀναγραφῶσιν εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ὁ σεισμός.

Μεγάλη συμφορὰ ἐπληξε κατ' αὐτὰς πᾶσαν καρδίαν ἑλληνικὴν· σεισμός ἰσχυρὸς ἐσώρευσεν εἰς ἐρείπια χωρὶα ὀλόκληρα, ἄνθρωποι εὗρον τὸν θάνατον ὑπ' αὐτά, πλεῖστοι ἐτραυματίσθησαν, ἄστεγοι δὲ καὶ ἀνέστιοι καὶ τῶν πάντων ἐστερημένοι πληθυσμοὶ ὀλοφύρονται ἐπὶ τῇ σκληρᾷ δοκιμασίᾳ. Τὸ Κράτος καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀμέσως εὐρέθησαν παρὰ τοὺς παθόντας καὶ πρῶτον δ, τι ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ περίστασις ἐπιβάλλουν πρὸς παραμυθίαν καὶ ἀνακούφισιν τῶν οὕτω σκληρῶς πληγέντων. Ἀνεξιχνίαστοι εἶνε βεβαίως αἱ βουλαι τοῦ Ὑψίστου παραχωροῦντος τοιαύτας τοῦ φυσικοῦ κακοῦ ἐκδηλώσεις. Ἄλλ' οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ Κύριον δὲν σαλεύονται ἐν τῇ πίστει τῶν καὶ ἀπὸ τῶν δοκιμασιῶν ἀντιλοῦν σωτήρια διδάγματα, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ κακοῦ πολλαπλασιάζοντες τὸ ἀγαθὸν καὶ βελτίονες ἑαυτῶν καθιστάμενοι.

Μία ἐπανόρθωσις.

Τὸ ἐν τῇ «Ἐστία» τῆς παρελθούσης Κυριακῆς γραφὲν ὅτι «οἱ ὀλίγοι ἱεροκήρυκες ποῦ ὑπάρχον μόνον εἰς τὰς Ἀθήνας» δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν πραγματικότητα. Διότι οὕτε ὀλίγοι εἶνε οἱ ἱεροκήρυκες, οὕτε μόνον εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐν Ἀθήναις μόνον δύο ἱεροκήρυκες, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς διακονίαν, καὶ τινες θεολόγοι ἐφημέριοι κηρύσσοντες, οἱ δὲ λοιποὶ, ὄχι ὀλίγοι, τακτικοὶ ἱεροκήρυκες ἐκτελοῦν τὸ καθήκον τῶν εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς θέσεις ὅπου ἐτάχθησαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ ἱεροκηρύκων, ἴσως εἶνε εὐκαιρὸν νὰ λεχθῇ ὅτι τῆς διακονίας τοῦ θείου λόγου μόνη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀνήγαγεν εἰς θεσμὸν συστήσασα ἴδιον σώμα ἱεροκηρύκων, ὡς ἀνεγράψαμεν δ' ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησίας», τὸ πρῶτον σχολιασθὲν ὑπὸ τῶν λονδινείων «Ἐκκλησιαστικῶν Καιρῶν» ἐξακριβωθῆ ὡς ἐν τῶν πλεονεκτιμάτων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀπέναντι καὶ αὐτῆς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ θεσμὸς οὗτος καταβάλλεται προσπάθεια νὰ ἐξυψωθῇ, ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον πρόκειται νὰ συγκροτηθῇ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας συνέδριον τῶν Ἱεροκηρύκων πρὸς μελέτην τῶν σχετιῶν πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου προβλημάτων, μετὰξὺ τῶν πρωτίστων ἐκ τῶν ὁποίων θά ἦνε πάντως καὶ τὸ ζήτημα τῶν πρὸς θερησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξύψωσιν τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν θεμάτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀναπτύξεώς των.

* Ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον ἡμερολόγιον» ἐξεδόθη πρὸ τινος τεύχος ὑπο τοῦ ῥώσου πρωθιερέως Ἰωάννου Τσιμερνιάβην, ἐκθέτοντος ἐν αὐτῷ τὰ ὑπερῆκα-τέρου τῶν ἡμερολογίων προσαγόμενα ἐπιχειρήματα. Τὸ ὄργανον τῆς ἐν Φιλανδίᾳ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας «Πρωτὴ Ἡώς», θέλον νὰ κατατοπισῇ τοὺς ἀναγνώστας του εἰς τὴν θέσιν τοῦ ζητήματος, ἀναλυεὶ τὸ περιεχόμενον, ἐκ τῆς ἀντιβολῆς, δὲ τῶν ἀντιθέτων ἐπιχειρημάτων συνάγει ὅτι τὸ ἡμερολόγιον ὑπὸ οὐδεμιᾶς συνόδου ἐθεσπίσθη, ὅτι ἡ μεταβολὴ του δὲν προσκρούει πρὸς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἡ παραδοχὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου δὲν ἀπο-

τελεί άμάρτημα και έπομένως κώλυμα εις την ήμετέραν σωτηριάν, δύναται άρα νά γείνη δεκτόν υπό παντός χριστιανού με ήρεμον την συνειδησιν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Είς συγχαρητήριον τηλεγράφημα του Μακ. 'Αρχιεπισκόπου επί τοις γενεθλίοις αυτού ή Α. Μ. ο Βασιλεύς απήντησεν :

Μακ. 'Αρχιεπίσκοπον Χρυσόστομον 'Αθήνας
Εύχαριστώ έγκαρδίως Γεώργιος Β'.

—Χθές όλος άπροόπτως έτελεύτησε τον βιον ο Μητροπολίτης 'Ολυμπίας και Τριφυλλίας 'Ανδρέας, περι ού πλειονα εις τό προσεχές.

—Διά δημοσιευθείσης ύπουργικής άποφάσεως εις τό ύπ' αριθμόν 130 φυλλόν της έφημερίδος της κυβερνήσεως όριζεται τριμελής έφορεία του 'Εκκλησιαστικού Σωφρονιστηρίου της Ιεράς μονής Πυθαρίου της Ι. Μητροπολεως Μυτιλήνης άποιοιουμένη έκ του Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης, ως προέδρου, και του προέδρου και του Εισαγγελέως των έν Μυτιλήνη Πρωτοδικών ως μελών.

—Την Δευτέραν της παρελθούσης εβδομάδος έγένοντο αι έξετάσεις της σχολής της Βυζαντινής Μουσικής εις τό 'Ωδειον Καλομοίρη. Πρώστη ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος και πολλοί ενδιαφερόμενοι διά την βυζαντινήν μουσικήν. Μετά την έκτέλεσιν διαφόρων βυζαντινών ύμνων υπό των μαθητών, όμιλησεν ο διευθυντής της Σχολής κ. Κεφαύσης, 'Ακολούθως έλαβε τον λόγον ο 'Αρχιεπίσκοπος ο όποιος συνεχάρη τον κ. Καλομοίρην και τους καθηγητάς της σχολής δια τας προόδους αυτής και εξέφρασε την έλπίδα ότι αι καταβαλλόμεναι προσπάθειαι υπό των λειτουργουσών σχολών εις τα όμεία και ιδιαιτέρως έν τη 'Αρχιεπισκοπή εα συντελέσουν εις την ενθάρρυνσιν της βυζαντινής μουσικής, ή όποια προκαλεί σήμεραν μέγιστον ένδιαφέρον, και εις την 'Ελλάδα, άλλα και εις πολλάς χώρας του έξωτερικού.

—Την παρελθούσαν Κυριακή έν τώ καθεδρικώ ναώ των 'Αθηνών περι ώραν 10 1/2 π. μ. χοροστατοεινος του Μακ. 'Αρχιεπισκόπου έτελεσθη έπιμνημοσυγος δέησις ύπερ άναπαύσεως της ψυχής βασιλομητορος της Ρουμανίας Μαρίας. Ο ένταύθα Προσβευτής της Ρουμανίας μεταβάς προχθες εις την 'Αρχιεπισκοπήν ύπέβαλε τώ Μακ. 'Αρχιεπισκόπω θερμάς εύχαριστίας.

—Ως άνεγράψαμεν, άφίχθη την Δευτέραν της παρελθούσης εβδομάδος προερχόμενος έξ Αλεξανδρείας ο Πατριάρχης των Κοπτών, συνοδευόμενος και υπό του Μητροπολίτου Γκιζης, προκειμένου να ύποβληθή εις λουτροθεραπειάν. Εκ μέρους του Μακαριωτάτου, άνήλθεν επί του πλοίου και έχαιρέτισε τόν Πατριάρχη, ο Γραμματεύς της 'Αρχιεπισκοπής 'Αρχιμανδριτης Χρυσόστομος Γαβλαδωράκης, μετά του Διακονου Γαβριήλ Ρεβίτη, ειπών περίπου τά εξής : «Με ιδιαιτέραν χαράν, Μακαριώτατε, ή 'Εκκλησία της 'Ελλάδος, χαίρεισει την άφιξιν ύμών ένταύθα, καθ' όσον δεσμοί Ιστορικοί συνδεουν τας χώρας μας. Ο Προκαθήμενος της 'Ελληνικής 'Εκκλησίας Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών ένταλλατό μοι, όπως διαβιβάσω τας προσήσεις Του και προσείπω τό ως εϋ πρόσσητε». Μετά τούτο άνταπαντήσας ο Πατριάρχης, ηύχαρίστησε τον Μακαριώτατον και έτόνισε την ίδιαζουσαν άγάπην την όποιαν αισθάνεται διά την 'Ελλάδα, την χώραν των φώτων και του πολιτισμού, ως και τον θαυμασμόν του διά τας έν Αιγύπτω προόδους των 'Ελλήνων. 'Αμέσως ο Πατριάρχης άνταπέδωκεν την έπισκεψιν άνελθών εις τό Μεγαρον της 'Αρχιεπισκοπής, άναχωρήσας εις τα μετά της συνοδείας, του διά τό Λουτρακίον. Ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος έθεσεν εις την διάθεσιν του Πατριάρχου, τόν 'Αραβομαθη διάκονον του Ι. ναού άγιου Γεωργίου Καρύστη Μαμαριου.

—Την 20ην 'Ιουλίου περι την 2,25 γενομένης σεισμικής δονήσεως αι πλείους οικίαι των χωριων Σκάλας Ωρωπού, Νεων Παλατιών, Ωρωπού, Σικαμίνου, Χαλκουτσίου, Μήλεσι, Μαλακιάς, Κακοσάλεσι, Μαροπούλου,

Ωρωπού, Μαύρης Σουβάλας κατέπεσαν, αι δέ λοιπαι διεσπάρησαν έπικινδύνως, άπαγορευθείσης της εισόδου των άθροώνων εις αυτάς υπό των μηχανικών. Εϋτυχώς δέν έβρεχε, ώστε οι άνθρωποι να εύρισκονται έντός των οικιών των, όποτε τά θύματα θα άνήρχοντο εις πολλάς χιλιάδας, σημειωθέντων ήδη 20 και ύπεροδοήκοντα τραυματιών. Οι ναοί της Σκάλας Ωρωπού, Χαλκουτσίου και Μπούγων κατέπεσαν, οι του Ωρωπού, Σικαμίνου του 11ου αιώνος μνημεία τέχνης διεσπάρησαν κατά τοιοϋτον τρόπον ότε άπηγορεύθη ή είσοδος όπωσδήποτε εις αυτούς. Οι ναοί των ύπολοιπων χωριων κατέστησαν έτοιμοίροποι και διατάχθη αι άκολουθίαι όπως γίνονται εις τό ύπαιθρον. Μολις ο Σεβ. Μητροπολίτης 'Αττικής και Μεγαρίδος έλαβε γνώσιν της καταστροφής εύρέθη από πρωίας της 20ης 'Ιουλίου έν τώ μέσω των παθόντων αυτών έπιβλέπων και βοηθών εις την διάσωσιν των τραυματιών έκ των έρειπίων και την συγκέντρωσιν των νεκρών εις τον ναόν των Ν. Παλατιών, όστις, έπειδή ήτο ξυλίνη παράγκα, διεσώθη κατά τι. Παρέμεινε έν τώ μέσω των ύπεροδοήκοντα τραυματιών εις την προβλήτα όπου ήσαν συγκεντρωμένοι μέχρως εϋ τακτοποιηθούν αι σκηναί των νοσοκομειων παρηγορών και βοηθών αυτούς ως πατήρ των. Πολλοί έξ αυτών, όσοι ήθάνοντο, με τά δάκρυα της εύγνωμοσύνης εις τους όφθαλμούς των ηύχαριστούντο έχοντας πλησίον των τον 'Αρχιερα των. Συνηργάστη μετά των κ.κ. 'Υπουργών Προνοίας και 'Αντιλήψεως και Συκοινωνίας και του κ. Νομάρχου 'Αττικοβουλίας διά την παροχήν τροφίμων, σκηνών και πτό παντός της μεταφοράς των βαρέως τραυματιών εις τά νοσοκομεία 'Αθηνών. Μετά ταύτα άφικοντο αι κυριαί του Π. 'Ιδρύματος, αίτινες έέδθησαν εις τας διαταγας του Σεβασμιωτάτου και έν συνεργασίω έτέραν και προέδρων κοινοτήτων κατήρτισεν τους καταλόγους και διένειμεν όρτον, μακαρόνια, τυρόν, όριζαν και ξέγκας, μεταβάς άποπροσωπας την ίδιαν ήμέραν εις όλα τά άναφερόμενα χωρία, διανέμων μετά συντομον δέησιν και όμιλίαν τά τρόφιμα, μέχρι της 2ας μετά μεσονύκτιον ώρας. Τή 2αν μ. μασημεριαν της αυτής ήμερας εκήθευσεν έν τώ ναώ, παριστομενον του κ. Νομάρχου και λοιπών άρχών και όλων των σεισμοπλήκτων λαού έν τώ μέσω των θρήνων, τους ένδεκα φρονεθέντας άποχαιρετήσας αυτούς καταλλήλως και μετά μίαν ώραν και τους τέσσαρας έν Μαλακίαν. Την έπομένην 21ην έπανέλαβε την έπίσκεψιν και παρακολούθησιν των τραυματιών και μετέβη πάλιν εις τά χωρία Ωρωπού, Σικαμίνου, Χαλκουτσίου, Μήλεσι και Μυλακάσας μετά των στρατιωτών σκαπανέων έπιβλέψας εις την κατά τό δυνατόν άπελευθερώσιν των σιτηρών των από των έρειπίων. 'Επανήλθεν εις Σκάλαν Ωρωπού παραμείνας πλησίον των παθόντων και την έπομένην 22αν έπισκέφη την Μαύρην Σουβάλαν, Μπάφι, Μικρόπουλο και Λειβήσιον, άπομακρυσμένα μέρη πληγέντα έκ της συμφοράς και ένίχυσεν αυτά διά τροφίμων και λοιπών. Την Κυριακή έτέλεσε την λειτουργίαν ένώπιον του παθόντος ποιμανίου του. Τά μέτρα της Κυβερνήσεως ήσαν σύντονα και άποταλεσματικά. Τό ένδιαφέρον και ο πόνοσ του κ. Προέδρου της Κυβερνήσεως και των λοιπών κ. 'Υπουργών και του κ. Νομάρχου, όστις ως καλός πατήρ περιέτρεχε νυθημερον, ήσαν πολύ συγκινητικά. Ο κ. Προόδρος συνεχάρη την 'Εκκλησίαν έν τώ προσώπω του Σεβ. Μητροπολίτου 'Αττικής και Μεγαρίδος δηλώσαντος ότι έπατέλεσε καθήκον αυτού έπιτυκτικόν και έπιβεβλημένον.

—Διά Β. Διατάγματος δημοσιευθέντος εις τό ύπ' αριθ. 287 ταύχου Α' της 22 'Ιουλίου της 'Εφημερίδος της Κυβερνήσεως ίδρύεται ένορία της 'Αρχιεπισκοπής 'Αθηνών έν τη κοινότητι Ν. Φιλαδελφείας, συνοικισμώ Μαδούτου, με ένοριακόν ναόν του άγ. 'Ιωάννου του Προδρόμου.

—'Αναγινώσκουμεν έν τώ «Ποιμένι» της Μητροπόλεως Μυτιλήνης ότι ο Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. 'Ιάκωβος δι' έγκυκλίου προς τό ποιμνίον του κατήγησεν την έπικρατούσαν εις τινα χωρία της επαρχίας του κακήν συνήθειαν του νά έναποθέτωσιν, εις περιπτώσιν τελέσεως μνημοσύνης, πρό του δίσκου των κολλύβων την φωτογραφίαν του ύπερ ου τελείται τό μνημόσυνον, ως και την έπί των μαγουλλίων και του τέμνου άνάρτησιν λαμπρών έστολισμένων διά φρεσικών άνθέων μετά της φωτο-

γραφίας τῶν θανόντων. Διὰ τὴν ἀκριβῆ δ' ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως ἡ Α. Σ. κατέστησεν ὑπευθύνους τοὺς ἐφημερίους.

—Ἡ διοικήσις χωροφυλακῆς Λέσβου δι' ἐγγράφου κατέστησε γνωστὸν τῇ ἱ. Μητροπόλει Μυτιλήνης ὅτι ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς συνελήφθη ἄεμον πωλοῦν χιλιαστικά βιβλία καὶ ὅτι ἐσχ.ματίσθη κατ' αὐτοῦ δικογραφία ἐπὶ παραβάσει τοῦ ἀρθροῦ 198 τοῦ ποινικοῦ κώδικος, ἧτις μετὰ τῶν κατασχθέντων βιβλίων διεβιβάσθη πρὸς τὸν εἰσαγγελέα πλημμελειοδικῶν διὰ τὰ περαιτέρω.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς: Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς περιλαμβάνει 250 κοινότητες, ὧν αἱ πλείονες ἔχουσι ἰδιοκτητοὺς ναοὺς, καὶ 450 κοινωτικά σχολεῖα πρὸς τοῦτους ἀπο τινος ἔχει μιαν Θεολογικὴν Σχολήν, ἀπὸ πολλοῦ δ' ἐκδίδει ἕνα ἰσὺν θρησκευτικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁρθόδοξος Παρατηρητής».

—Ἐπὶ τῇ συμπληρωσῇ εἰκοσιπενταετοῦς ἱεραρχικῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οὐκονίας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου κ. Ἀπαστολου, τῇ πρωτοβουλίᾳ ἐπιτροπῆς ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τῆς γῆσου ἐάρτασε τὸ γεγονός πανηγυρικῶς τῇ συμμετοχῇ ἀντιπροσώπων τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, ὑπεβιβόντων τὰς εὐχὰς τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Ρόδου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Μετὰ τριήμερον ἐν Ἀθήναις διαμονήν ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Νικόλαος μετέβη εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας. Κατὰ τοῦς διαμέσου σταθμοῦς, ἐν Καλαβρύτοις καὶ ἐν τῇ μονῇ ἡ Α. Μ. ἐγένετο ἀντικείμενον πολλῶν εὐλαβῶν τιμῶν ἐκ μέρους τοῦ κληροῦ καὶ τῶν χριστιανῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ἐν Μίνσκ, πρωτεύουσα τῆς σοβιετικῆς Λευκορωσίας, ἐκλείσθη καὶ ἡ μόνη ἀπομείνασα εἰς τοὺς πιστοὺς ὀρθόδοξος ἐκκλησία. Τοῦτου ἕνεκα οἱ χριστιανοὶ συνέρχονται κρυφὰ εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας ἢ καὶ εἰς νεκροταφεία πρὸς τελεσὴν τῶν ἱεροτελεστιῶν.

—Ὁ «Ἄθεος» ἀναγράφει ὅτι ἡ μόνη μήπω καταργηθεῖσα ὑπὸ τῶν σοβιετικῶν ἀρχῶν μονὴ εἶνε ἡ τοῦ Ἐτςμιατζί, ἀποτελοῦσα ἔργον τοῦ Καθολικοῦ τῶν ἀρμενίων. Κατὰ το αὐτὸ φύλλον, μέγα μέρος τῶν κειμηλίων τῆς μονῆς ταύτης εὐρύται ἐν τοῖς ρωσικοῖς ἀντιθρησκευτικοῖς μουσείοις. Ἀπέναντος δ' οὐκ ἦδη κατὰ τῶν μοχλῶν τῆς ἐπεδόθη κατυγγεῖα ἐπὶ κατασκοπεῖα ἐπ' ὤρελοις ξένων δυνάμεων, θὰ κλεισθῇ καὶ αὕτη, ὡς ἀξιοὶ ὁ «Ἄθεος» τῆς Μόσχας.

—Καθ' ἃ ἀναγράφουν τὰ σοβιετικά φύλλα, ἱερὸς παρὰ τὴν Νόβγορονδ συνελήφθη «διὰ τὰ περαιτέρω» διότι «ἔσχε τὴν τόλμην νὰ ψάλλῃ δοξολογίαν ὑπὲρ εὐδοξώσεως τοῦ Συντάγματος τοῦ Στάλιν»!

—Ὡς ἤδη ἀναγράψαμεν, περὶ τὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου θὰ συγκροτηθῇ ἐν Κόβλοβιτς πανρωσικὴ ὑπερόριος συνέλευσις, πρὸς τὴν ὁποίαν προπαρασκευάζεται ἀφ' ἱκανοῦ ὁ ὑπερόριος ὀρθόδοξος κόσμος τῆς ρωσικῆς διασποράς. Μεταξὺ τῶν γενησομένων κατὰ τὴν συνέλευσιν ἀνακοινώσεων θὰ ἦναι καὶ αἱ ἐξῆς: Ἡ θέσις τῆς ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον. Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ὁ δυτικὸς χριστιανισμός. Ἡ γένεσις, ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ σύγχρονος θέσις τῆς ὑπερορίου ρωσικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Σχέσις τῆς ὑπερορίου ρωσικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Μητέρα ρωσικὴν Ἐκκλησίαν. Σχέσις τῆς ὑπερορίου ρωσικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας. Σχέσις πρὸς τὰ νέα ρεύματα τῆς θρησκευτικοφιλοσοφικῆς σκέψεως. Αἱ ἠθικαὶ βάσεις τῆς «σοφιολογίας». Ἡ οἰκουμένη κινήσις. Πίστις καὶ Ἐπιστήμη. Χριστιανισμός καὶ σοσιαλισμός. Ὁ ὀρθόδοξος ρωσικὸς πολιτισμός. Ἐκκλησία καὶ Κράτος. Σχέσις τοῦ προτεσταντισμοῦ πρὸς τὸν μπολσεβισμόν. Σχέσις τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν μπολσεβισμόν. Τὸ ἀνατολικὸν λειτουργικὸν τυπικὸν ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ σημασία τοῦ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δικαιώμου. Περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἐν διασπορᾷ ρωσικοῦ λαοῦ. Περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ὑπὸ

τὴν ἄθεον ἐξουσίαν ρωσικοῦ λαοῦ. Τὰ σύγχρονα κοινωνικὰ ρεύματα καὶ ἡ ἠθικὴ ἐπιρροή των.

—Περὶ τὰ μέσα παρελθόντος Ἰουνίου ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως ἀνεγερθέντος ὀρθοδόξου ρωσικοῦ ναοῦ. Τὰ ἐγκαίνια ἐτέλεσεν ὁ πρωτοδρῶσον τοῦ συλλόγου τῶν ἐν Κόβλοβιτς ρώσων ἀρχιερέων Σεβ. Μητροπολίτης Ἀναστάσιος, συμπαραστατούμενος καὶ ὑπ' ἄλλων ρώσων ἱεραρχῶν καὶ κληρικῶν, παρέστησαν δὲ κατ' αὐτὰ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν σοβιετικῆς καὶ βουλγαρικῆς, ὁ Ἐπίσκοπος τῆς γερμανικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας Δο Χαϊνελ, οἱ Κοσμητοροὶ τῶν Θεολογ. Σχολῶν τῶν ἐν Βερολίνῳ καὶ ἐν Μπρεσλάββ Πανεπιστημίων Καθηγ. Στεφάνισμικουρτζ καὶ Κόχ, ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν παλαιοκαθολικῆς καὶ μεθουδιστῶν, τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι γερμανοὶ, ρουμῶνοι καὶ ρῶσοι. Τὸ γεγονός ἀνηγγέλθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀναστασίου πρὸς πάσας τὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΟΙ

Ἐν Görlitz τῆς Γερμανίας συνεκροτήθη τὸ ἐτήσιον κοινωνικὸν συνέδριον τῶν εὐαγγελικῶν, εὐνικὸς σκοπὸς εἶνε ἡ μελέτη τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ ἐξεύρεσις τῶν μέσων τῆς ἐπιλυτικῆς των. Τα θέματα περὶ ἃ περιστράφησαν αἱ συζητήσεις ἦσαν τὸ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ ἔθνους, καὶ ἡ ἐν τῷ ἔθνει θέσις τῶν φυσικῶς καὶ ἠθικῶς ἀδυνάτων πολιτῶν.

—Ἀποστολὴ ἀγγλικανικὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐπισκόπου Gloucester ἐπισκέφθη πρὸ τινος εἰς τὰς βαλτικὰς πρωτεύουσας τὰς λουθηρανικὰς ἐκκλησίας τῆς Ἑσθονίας, ἢς πρόκειται ὁ Ἐπίσκοπος Rahamägi καὶ τῆς Λεττονίας ἢς πρόκειται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Grunberg. Ὁ Λεττονικὸς τύπος ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα τῶν συναντήσεων τούτων, καθ' ὅσον πρῶτον φοράν τὰς Ἐκκλησίας ταύτας ἐπισκέπτεται ἀγγλικανὸς ἱεράρχης.

—Ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ ὀμολῶν ἐπ' ἐσχάτων ἀπο ραδιοφῶνον εἶπεν ὅτι οὐδὲν εἶνε τόσοσ χαρακτηριστικὸν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς σήμερον, ὅσον αἱ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης προσπάθειαι των. Αἱ σύγχρονοι Ἐκκλησίαι—εἶπεν—ἀντιμετωπίζουν τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης ἐντελῶς πραγματικῶς. ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ παρελθόν, καθ' ὃ ἐπέβλεπον πρὸς αὐτὸ μᾶλλον συναισθηματικῶς καὶ ρομαντικῶς. Οἱ σημερινοὶ ἱεράρχαι δὲν ἱκανοποιῶνται πλέον ἐκ τῆς ἀπλῆς ἐξάρσεως τοῦ ἰδεώδους τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀμνηστίας τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἤρχισαν νὰ σπουδάζουν τὰ αἷτια τῶν διεθνῶν συγκρούσεων, ἡ δὲ σπουδὴ αὕτη τοὺς ἀποκαλύπτει ὅτι ταῦτα ἔχουν οἷζας βιθείας εἰς τὸ οἰκονομικὸν ἔδαφος. Ἐντέθεν ὡς ἔργον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνδείκνυται α) βαθεῖα τεχνικὴ ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ γνάσις ἵνα βυαται νὰ ἐκτιμῆται τὰς διπλωματικὰς προσπάθειας ὡς πρὸς τὰς συνεννοήσεις περὶ ἐμπορικῶν συμβάσεων β) πνεῦμα συνεργασίας παγκοσμίου, ἀνάλογον πρὸς τὴν συνεργασίαν τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὰς οἰκουμηνικὰς χριστιανικὰς κινήσεις καὶ γ) συγκατάθεσις πρὸς θυσίαν ἐθνικῶν τιμῶν πλεονεκτημάτων διὰ τὸ σπουδαιότερον ἀγαθὸν τοῦ κόσμου ἐν γένει.

ΕΒΡΑΙΣΜΟΣ

Κατὰ τὴν ἐβραϊκὴν Ἐπετηρίδα, ὁ αἰσιμὸς τῶν ἐβραίων ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ ἀνέρχεται εἰς 16.000.000 περίπου. Κατὰ τὸν ἰθ' αἰ. 72.000 ἐβραῖοι μετέστησαν εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους καὶ 132.000 εἰς τὸν καθολικισμόν καὶ τὴν ὀρθόδοξίαν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Χρυσστόμου Παπαδοπούλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Νέας Σιών»). Ἱεροσόλυμα, τύποις Ι. Κ. Παν. Τάφου, 1938 (σ. 32).—Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ὁ Μακαρ. συγγραφεὺς ἀνασκοπῶν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὀψίμου διαμορφώσεως τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων ὡς ἰδιαιτέρως ἑορτῆς, διότι ἀλλήθεν ἦτο συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἑορτῆς τῆς Ἐπιφανείας, ἀγομένης τῇ 6 Ἰανουαρίου,

διακριβοί ότι μετά πάροδον δύο αιώνων από της αποδοχής της υπό των Έκκλησιών της Ανατολής ή Έκκλησίας Ιερουσαλήμ τελευαία πασών έδεχθη και ήρξατο εορτάζουσα την εορτήν ώς Ιλιατέραν, όποτε και εκανόνισε τάς πρός αυτήν συναφείς εορτάς.

Σίμωνος Δ. Κατακουζηνού, Οί Ιστορικοί Κατακουζηνοί και ή φωνή της πατριδος (έρευναι και άνορθώσει.) Τυπογρ. περιοδικού «Ρωμάντο», Αθήναι, 1938 (σ. 46).

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Η Αποστολική Διακονία της Έκκλησίας της Ελλάδος προκηρύσσει διαγωνισμόν πρός συγγραφήν Λαϊκής Κατήχσεως της Ορθοδόξου Ανατολικής Έκκλησίας.

Όροι

1) Η Λαϊκή Κατήχξις σκοπόν έχει την συστηματικήν και άκριβή εκθεσιν των διδασκαλιών της Ορθοδόξου Ανατολικής Έκκλησίας (δογματικών, ήθικών, λειτουργικών), προορίζεται δε διά την κατηχητικήν μόρφωσιν των μεγάλων λαϊκών μαζών. Συνεπώς δεόν ή μέν οικονομία του έργου να χωρή κατ' αυστηράν και άκριβή επιστημονικήν μεθοδον, το περιεχόμενον του βιβλίου να είνε άπολύτως σύμφωνον πρός τα δογματα και τάς παραδόσεις της Ορθοδόξου Ανατολικής Έκκλησίας, ή δε φράσις σαφής και έναργής και ή γλώσσα άπλη καθαρεύουσα και μικροπεριόδος.

2) Διάγραμμα της οικονομίας και της διατάξεως της ύλης της Λαϊκής Κατήχσεως εύρηται εν τοις Γραφείοις της Α. Διακονίας (παρά τη Γ. Συνόδω όδδς Φλοστής), ούδιανος δύνανται να λαβώσι γνώσιν οι βουλομένοι.

Σημειούται ότι οι διαγωνισθησόμενοι δύνανται να τροποποιήσωσι τούτο εν ταίς λεπτομερείαις πρός το συμπέρον του όλου έργου, ότεν δεον να είνε εκτάσεως μέχρι 10 τ. φ. σή. ατος του κανονικού.

3) Οι διαγωνισθησόμενοι όφείλουσι ν' αποστείλωσι τά έργα αυτών μέχρι της 31 Ιανουαρίου 1939. Το έργον δεον να ή γραφομηχανημένον, εις τρία αντίτυπα, επί δε του έξωφύλλου αυτού να σημειούται Γραφικόν τι ρηθέν και άριθμος πολυψηφίος. Συνυδενεται δε υπο φικελλών κλειστου φέροντος έξωθεν το αυτό ρητον τό επί του έξωφύλλου του υποβιβαλλομένου έργου, και τον μνησθεντα πολυψηφίον άριθμόν, εσώθεν δε φύλλον χάρτου έφ' ου σημειούται τό όνομα του συγγραφέως.

4) Επιτροπή όρισθησόμενη υπό του Συμβουλίου της Α. Διακονίας θέλει κρίνει τά υποβληθησομενα έργα. Επαυθον διά τό βραβευθησόμενον έργον όριζεται ορχ. 5.000 καταβληθησομενα εις τον συγγραφέα άμα τη δημοσίευσί τη, βραβεύσεως.

5) Το έργον άνήκει κατ' αποκλειστικήν κυριότητα και κατοχήν εις την Α. Διακονίαν, ήτις δυναι να εκδώη αυτό εις όσαδήποτε εκδόσεις και αντίτυπα κρίνη. Εκ δε της πρώτης μονον εκδόσεως του έργου ό συγγραφέας θέλει λάβει 100 αντίτυπα αυτού δωρεάν.

(Εκ του Γραφείου της Αποστ. Διακονίας).

ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ

Πρός τον Ιερέα Γ. Παπαδάκη [2] (άγνώστου διαμονής.)

Προσκαλείσαι να εμφανισθής ένώπιον του πνευματικού δικαστηρίου της Ι. Αρχιεπισκοπής, τη 13η Αύγουστου έ. έ. ήμέρα Σαββάτω και ώρα 10η π. μ. ίνα δικασθής, διά την δι' ήν άπελογήτης κατηγοριαν, επί εκδόσει ψευδαούς πιστοποιήσεως μηδέποτε τελεσθέντος υπό σου γάμου. Είς περίπτωσιν μη εμφανισεώς σου, θέλεις δικασθή έρήμην.

Εν Αθήναις τη 12-7-38.

Ο Αρχιεπίσκοπος

† Ο Αθηνών Χρυσόστομος

Πρός τον Ιερέα Γ. Παπαδάκη [2] (άγνώστου διαμονής)

Προσκαλείσαι να εμφανισθής ένώπιον έμου, του άρχιμ. Κυρίλλου Ζαχοπούλου, έκτελούντος καθήκοντα άνακριτού κατ' έντολήν του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χρυσοστόμου, έν τοις Γραφείοις τη: Ι. Αρχιεπισκοπής τη 8η Αύγουστου έ. έ., ήμέρα Δευτέρα και ώρα 10η π. μ. ίνα άπολογηθής, διά την επί νοσησισμό άλλων χρημάτων κατ' σου κατηγοριαν

Εν Αθήναις τη 12-7-38.

Έντολή του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου.

Ο Ανακριτής

Αρχιμ. Κύριλλος Ζαχοπούλος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ι. Μητρόπολις Αργολίδος

Προσκαλούνται οι κατ' τα άρθρα 82, 83 κωδικ. 5439 ένοριακού νόμου προσοντοέχοι και βουλομένοι ίνα ανακηρυχθώσι ύποψηφιοι πρός πληρωσιν της κενής θέσεως έφημερίου του ένοριακού ναού Κοιμ. της Θεοτόκου χωρίου Αρξίας, ίνα μέχρι 25 Αύγουστου 1938, υποβάλλωσιν ήμιν σχετικήν αίτησιν, μετά των άποδεικτικών των κατ' τα άρθρα ταύτα προσόντων των. Εν Αθήναις τη 16 Ιουλίου 1938. † Ο Αργολίδος Ιερόθεος.

Ι. Μητρόπολις Δημητριάδος

Έχοντες ύπ' όψει τον νόμον 5439 άρθρον 81, καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τα υπό του ίδιου νόμου και άρθρου 82 παράγρ. 1 και 3 όριζόμενα προσόντα και επιθυμούντας να καταλάβωσι τάς κενάς έφημεριακάς θέσεις 1) άγιου Κωνσταντίνου 2) Μεταμορφώσεως 3) άγιου Αναργύρων Βόλου 4) άγιου Δημητρίου Μαρμαραίνης 5) άγιου Δημητρίου Καστρίου 6) Κοίμης της Θεοτόκου Δέσσαινης 7) άγίας Παρασκευής Μεταξοχωρίου 8) άγιου Αθινασιου Άλλης Μεριάς 9) άγιου Ονουφρίου 10) Εισοδίων της Θεοτόκου Άνω Βόλου 11) άγιου Νικολάου Μπίη 12) άγιου Γεωργίου Ανατολής 13) άγιου Νικολάου Κερκυράς 14) άγίας Παρασκευής Κωκκατών 15) Ταξιαρχών Τσαγγαράδς 16) άγιου Γεωργίου Σωτηρόσεως 17) άγιου Θωμά Περσονφλή 18) άγιου Αθανασίου Τσουξανης, όπως έντός μη. ό, από σήμερα υποβάλλωσιν ήμιν τά υπό του άρθρου 83 του άνωερω νόμου άπαιτούμενα δικαιολογητικά διά τά παραίτερα. Εν Βόλω τη 15 Ιουλίου 1938. † Ο Δημητριάδος Γεωακείμ.

Ι. Μητρόπολις Κορινθίας

Καλούνται οι βουλομένοι να καταλάβωσι την κενήν θέσιν του έφημερίου του ιερού ναού του άγιου Γεωργίου της ένορίας Κλημεντίου, όπως έντός μηνός από σήμερα υποβάλλωσιν ήμιν τά εκ του νόμου όριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου ν' ανακηρυξώμεν αυτούς ύποψηφίους πρός έκκαγήν έφημερίου της έν λόγω ένορίας. Εν Κορίνθω τη 21η Ιουλίου 1938. † Ο Κορινθίας Δαμασκηνός.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ,

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦ. ΓΡΑΦΕΙΩΝ 24-195

Διευθύνουσα Επιτροπεία:

- † Ο Αθηνών ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ο Έδέσσης ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
† Ο Εάνθης ΙΩΑΚΕΙΜ

Υπεύθυνος, Η. Σ. Μανωλάσης

Τύποις «Φοίνικας» όδδς Διονυσίου 4, Τηλ. 54-229